

แนวคิดทฤษฎีและวาระกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษา แนวคิดทฤษฎีและวาระกรรมต่าง ๆ ผู้วิจัยเสนอเป็นลำดับ ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์หลักสูตรต่อเนื่อง
2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนผู้ใหญ่
3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแบบการเรียนที่พึงประสงค์
4. แนวคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในวิทยาลัยและองค์ประกอบของสภาพแวดล้อม

ในวิทยาลัยที่สัมพันธ์กับแบบการเรียนที่พึงประสงค์

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การจัดการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์หลักสูตรต่อเนื่อง

หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (ต่อเนื่อง 2 ปี เทียบเท่าปริญญาตรี) หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2535 เป็นหลักสูตรพยาบาลศาสตร์แบบบันไดอาชีพ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 74 หน่วยกิต โดยมีเนื้อหาวิชาที่เน้นในหมวดวิชาชั้นพยาบาลทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ จำนวน 36 หน่วยกิต นักศึกษาพยาบาลที่เข้ามาศึกษาต่อในหลักสูตรนี้จะเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งพยาบาลเทคนิคไม่น้อยกว่า 2 ปี ในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขทั่วประเทศ และผ่านการสอบคัดเลือกตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข หรือผู้ที่สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลและผดุงครรภ์ (ระดับต้น) ที่ได้คะแนนเฉลี่ยสะสม 3.5 ขึ้นไป และทางหน่วยงานอนุมัติให้ศึกษาต่อ สามารถเข้าศึกษาต่อได้โดยไม่ต้องสอบคัดเลือก

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าลักษณะของนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรต่อเนื่อง 2 ปี จะมีความแตกต่างไปจากนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ 4 ปี กล่าวคือ มีอายุโดยเฉลี่ยตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป บางคนสมรสแล้วมีภาระรับผิดชอบในการดูแลบุตร และมีประสบการณ์การทำงานตั้งแต่ 2 ปีขึ้นไป จึงจัดเป็นผู้เรียนวัยผู้ใหญ่ตอนต้นถึงตอนกลาง และเป็นข้าราชการซึ่งอยู่ระหว่างลาศึกษาต่อ ในขณะที่นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ 4 ปี จะอยู่ในช่วงอายุวัยรุ่นถึงวัยผู้ใหญ่ตอนต้น สถานภาพโสด และไม่มีประสบการณ์การทำงาน สำหรับโปรแกรมการศึกษานั้นแต่ละ

วิทยาลัยพยาบาลจะจัดแตกต่างกันไปบ้างตามความเหมาะสมและความพร้อมของแต่ละวิทยาลัยพยาบาล แต่ก็ได้ยึดหลักตามหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (ต่อเนื่อง 2 ปี เทียบเท่าปริญญาตรี) หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2535 กล่าวคือ ในชั้นปีที่ 3 ภาคการศึกษาแรกจะเน้นการเรียนภาคทฤษฎีเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป หมวดวิชาพื้นฐานวิชาชีพ สำหรับหมวดวิชาชีพพยาบาลจะเรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เมื่อเข้าสู่ภาคการศึกษาที่ 2 จะเน้นหมวดวิชาชีพพยาบาลทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ การจัดการเรียนการสอนจึงควบคู่กันไปทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และเริ่มเรียนในหมวดวิชาเลือกเสรีตามความสนใจของนักศึกษา ในภาคฤดูร้อนจะมีการส่งนักศึกษายาบาลออกฝึกทั้งในโรงพยาบาลและชุมชน เมื่อนักศึกษายาบาลเรียนในชั้นปีที่ 4 จะเรียนในหมวดวิชาเลือกเสรีจนครบตามหน่วยกิตที่กำหนดไว้ แต่ยังคงเน้นหมวดวิชาชีพพยาบาลทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ การจัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎีส่วนใหญ่จะจัดขึ้นภายในวิทยาลัยพยาบาลแต่ละแห่ง และมีการเชิญคณาจารย์จากสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นมาดำเนินการสอนในหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป หมวดวิชาพื้นฐานวิชาชีพ และหมวดวิชาเลือกเสรี โดยวิธีการจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่เน้นที่การบรรยายมากที่สุด (อรุณ ตั้งยูวเรือง, 2533) รองลงมาคือการสาธิตและการค้นคว้าทำรายงาน

ในการฝึกภาคปฏิบัตินั้นจะมีการส่งนักศึกษาไปฝึกยังโรงพยาบาลชุมชน สถานีอนามัย ตลอดจนชุมชนในท้องถิ่นที่วิทยาลัยพยาบาลตั้งอยู่หรือบริเวณใกล้เคียง โดยอยู่ภายใต้การดูแลของอาจารย์นิเทศ ซึ่งจะไปตามดูแลนักศึกษายาบาลเป็นระยะ ๆ และอยู่ภายใต้การนิเทศงานของอาจารย์พี่เลี้ยงในแหล่งฝึก ซึ่งเป็นหัวหน้าตึก หรือพยาบาลวิชาชีพที่ได้รับการอบรมหลักสูตรการสอนการพยาบาลในคลินิก อรุณ ตั้งยูวเรือง (2533) พบว่า วิธีที่ใช้สอนภาคปฏิบัติมากที่สุดคือ การสาธิต และการประชุมปรึกษาการพยาบาล สำหรับวิธีที่ใช้วัดผลภาคทฤษฎีมากที่สุดคือ การทดสอบ และวิธีที่ใช้วัดผลภาคปฏิบัติมากที่สุดคือ การใช้แบบฟอร์มการประเมิน

สำหรับสวัสดิการด้านที่พักและอาหาร วิทยาลัยพยาบาลไม่ได้มีสวัสดิการทางด้านนี้ สำหรับนักศึกษายาบาลหลักสูตรต่อเนื่อง ดังนั้นนักศึกษายาบาลจึงต้องรับผิดชอบในการหาที่พักและอาหารรับประทานเอง ในบางวิทยาลัยพยาบาลจะจัดอาหารสำหรับนักศึกษายาบาลที่ต้องการโดยเสียค่าอาหารเป็นรายเดือน และจัดสวัสดิการร้านอาหารจำหน่ายแก่นักศึกษายาบาลภายในวิทยาลัย ซึ่งสมนึก สมจิตต์ (2535) ได้วิเคราะห์ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคลของนักศึกษายาบาล พบว่า นักศึกษายาบาลหลักสูตรต่อเนื่องมีค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยรวมสูงสุดเมื่อเทียบกับนักศึกษาหลักสูตรอื่น โดยค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยที่สูงสุด ได้แก่ ค่าอาหาร นอกจากนี้

พบว่าค่าใช้จ่ายส่วนหนึ่งเป็นค่ายานพาหนะในการเดินทางอยู่ในลำดับต้น ๆ รองจากค่าอาหาร ทั้งนี้เพราะว่านักศึกษายาบาลบางคนมีภาระรับผิดชอบทางครอบครัว เนื่องจากมีบุตรทำให้ต้องเดินทางกลับไปยังภูมิลำเนาซึ่งตั้งอยู่คนละที่กับวิทยาลัยพยาบาลที่ตนศึกษาอยู่ สำหรับสวัสดิการอื่น ๆ ได้แก่ การแนะแนว การบริการพยาบาลเมื่อนักศึกษายาบาลเจ็บป่วย บริการและการใช้ห้องสมุดจะได้รับเหมือนนักศึกษายาบาลหลักสูตรอื่น ๆ เว้นแต่ในด้านกฎระเบียบ นักศึกษายาบาลหลักสูตรต่อเนื่องจะเป็นผู้ที่รับราชการและลาศึกษาต่อ ดังนั้นระเบียบวิธีการปฏิบัติก็จะใช้กฎระเบียบข้าราชการพลเรือนร่วมกับระเบียบของวิทยาลัยพยาบาลด้วย เมื่อพิจารณาถึงกิจกรรมนอกหลักสูตร นักศึกษายาบาลส่วนใหญ่จะเข้าชมรมต่าง ๆ ที่แต่ละคนสนใจ ตามที่วิทยาลัยพยาบาลจัดขึ้น แต่กิจกรรมด้านนี้ยังไม่เด่นชัดนัก สำหรับงานประเพณีต่าง ๆ ทั้งของท้องถิ่น และประเพณีโดยทั่วไป นักศึกษายาบาลหลักสูตรต่อเนื่องจะเข้าร่วมด้วยทุกครั้ง แต่จะเป็นที่น่าสังเกตว่า จำนวนนักศึกษายาบาลจะไม่มากเมื่อเทียบกับนักศึกษายาบาลหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ 4 ปี อาจเป็นเพราะความสะดวกในการมาร่วมงานจากที่พักอาศัยที่ต่างกัน กล่าวคือ นักศึกษายาบาลหลักสูตรต่อเนื่องพักอยู่นอกวิทยาลัยพยาบาล ขณะที่นักศึกษายาบาลหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ 4 ปี พักในวิทยาลัยพยาบาล การรวมกลุ่มจึงง่ายกว่า

จากนโยบายเร่งผลิตพยาบาลวิชาชีพเพื่อสนองตอบนโยบายสาธารณสุขและปัญหาบุคลากร ทำให้มีการเพิ่มการผลิตพยาบาลวิชาชีพจากหลักสูตรต่อเนื่องมากขึ้นทุกปี ผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรดังกล่าว ได้แก่ จำนวนนักศึกษาในชั้นเรียนมีจำนวนมากขึ้น ขณะที่อาจารย์ในแต่ละแผนกวิชาไม่เพียงพอ สัดส่วนระหว่างอาจารย์ในเทคนิศจำนวนนักศึกษาไม่เหมาะสม สื่อการเรียนการสอนไม่พอ ขาดเอกสารตำราสำหรับค้นคว้า ห้องเรียนไม่เพียงพอ และมีขนาดไม่เหมาะสมกับจำนวนนักศึกษา (อรุณ ตั้งยิวเรือง, 2538) อย่างไรก็ตามสถาบันพัฒนากำลังคนด้านสาธารณสุขก็ได้เร่งดำเนินการเพื่อช่วยแก้ปัญหาในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นการรับอาจารย์พยาบาลเพิ่มขึ้น การเพิ่มงบประมาณ และจัดสรรไปยังวิทยาลัยพยาบาลต่าง ๆ ในการสร้างตึกอาคารเรียน การจัดซื้อเอกสารตำราเพิ่ม เป็นต้น อีกทั้งยังมีการเตรียมสถาบันการศึกษาในการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรต่อเนื่อง เพราะนักศึกษายาบาลหลักสูตรต่อเนื่องจะมีคุณสมบัติต่างไปจากนักศึกษายาบาลหลักสูตรอื่น ๆ ได้แก่ การจัดให้มีการทบทวนความรู้ในเนื้อหาวิชาต่าง ๆ การใช้ประสบการณ์เดิมของผู้เรียนเป็นฐานของการเรียน ตลอดจนการใช้หลักการสอนแบบผู้ใหญ่ ซึ่งจะกล่าวในแนวคิดเกี่ยวกับ

การจัดการเรียนการสอนผู้ใหญ่ต่อไป [รายละเอียดหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (ต่อเนื่อง 2 ปี เทียบเท่าปริญญาตรี) อยู่ในภาคผนวก ง]

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนผู้ใหญ่

การจัดการศึกษาทางพยาบาล มีหลายหลักสูตร ดังนั้นจึงพบว่ามีความแตกต่างของผู้ที่มาศึกษาในหลักสูตรนั้น ๆ หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (ต่อเนื่อง 2 ปี เทียบเท่าปริญญาตรี) เป็นหลักสูตรหนึ่ง ซึ่งผู้ที่เข้ามาศึกษาส่วนใหญ่จะอยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ถึงตอนกลาง ในการจัดการเรียนการสอนผู้ใหญ่ นั้น จึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจถึงลักษณะของผู้ใหญ่ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม โดยเฉพาะในปัจจุบันเราถือว่า ครูไม่ใช่ผู้สอน ครูไม่ใช่ผู้ให้ความรู้โดยตรงแก่นักเรียน แต่ครูเป็นเพียงผู้แนะแนวทาง เป็นผู้จัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ของผู้เรียนเอง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ครูต้องมีความสนใจเกี่ยวกับตัวผู้เรียนเป็นประการแรก (นิมิตพรรณ เทพสุเมธานันท์, 2522)

1. ความหมายของผู้เรียนผู้ใหญ่

ในด้านกฎหมาย ถือว่า บุคคลจะบรรลุนิติภาวะเมื่ออายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ ส่วนในด้านการศึกษานั้น นักวิชาการไทยได้ให้เกณฑ์ในการพิจารณาผู้ที่มีลักษณะเป็นผู้ใหญ่ 4 ลักษณะ คือ ลักษณะทางอายุ สติปัญญา จิตใจ บทบาทและภาระหน้าที่ทางสังคม (อุ้นตานพคุณ, 2527) นอกจากนี้ในบางตำรา ให้ความหมายว่า ผู้เรียนผู้ใหญ่ คือ บุคคลที่ทำงาน มีอาชีพและเข้ามาศึกษาเล่าเรียนต่อ

Chickering and Havinghurst (1981) ได้แบ่งช่วงอายุของผู้ใหญ่เป็น

5 ช่วง ดังนี้

วัยเริ่มต้น (early adulthood)	อายุระหว่าง 25-35 ปี
วัยเปลี่ยนแปลง (midlife transition)	อายุระหว่าง 35-45 ปี
วัยกลางคน (middle adulthood)	อายุระหว่าง 45-57 ปี
วัยสูงอายุ (adult transition)	อายุระหว่าง 57-65 ปี
วัยชรา (late adulthood)	อายุ 65 ปีขึ้นไป

2. แอนดราโกจี และทฤษฎีแอนดราโกจี (Andragogy and andragogy Theory)

Andragogy มาจากรากศัพท์ภาษาละตินว่า andr แปลว่า คน หรือ ผู้ใหญ่ และ agogos แปลว่า การนำ ในภาษาดัตช์ คำนี้ หมายถึง กิจกรรมที่มีการควบคุมอย่างตั้งใจ และอย่างเชี่ยวชาญที่มุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้ใหญ่ สำหรับ Knowles (1980) ได้ให้คำนิยามว่า "เป็นศิลป์และศาสตร์ในการช่วยให้ผู้ใหญ่เรียนรู้"

ทฤษฎีแอนดราโกจี ตั้งอยู่บนข้อตกลงเบื้องต้นที่ผู้ใหญ่มีแตกต่างจากเด็ก 4 ประการ คือ (Knowles 1980, quoted in Nielson, 1992)

2.1 มโนภาพแห่งตน (Self-concept) บุคคลเมื่อเติบโตขึ้น จะมองว่าตนสามารถช่วยตนเอง นำตนเองได้ (Self-directing) รู้จักเหตุ-ผล ตัดสินใจด้วยตนเอง ต้องการให้มีคนยอมรับ ยกย่องนับถือขณะที่เด็กยังต้องพึ่งพาผู้อื่น (Dependent)

2.2 ประสบการณ์ (Experience) ประสบการณ์ของผู้ใหญ่ ถือเป็นแหล่งทรัพยากรอันมหาศาลของการเรียนรู้ประสบการณ์ที่ได้แลกเปลี่ยนกับผู้อื่นจะขยายโลกทัศน์ให้กว้างขึ้น และเชื่อมโยงกับประสบการณ์ใหม่ ทำให้มีความหมายมากขึ้น แต่ขณะเดียวกันถ้ายึดติดกับประสบการณ์เดิมก็จะทำให้เปลี่ยนแปลงได้ยาก

2.3 ความพร้อมในการเรียน (Readiness to learn) ผู้ใหญ่มีความพร้อมที่จะเรียนเมื่อรู้สึกว่าการเรียนจำเป็นต่อบทบาท สถานภาพทางสังคม และพัฒนาตามภารกิจเชิงพัฒนาการ

2.4 การเห็นคุณค่าของเวลา (Time Perspectives) ผู้ใหญ่มาเรียนเพื่อนำความรู้ไปใช้ทันที หรือโดยเร็วที่สุด เพื่อนำไปแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน จึงมีแนวโน้มที่จะยึดศูนย์กลางของปัญหาในการเรียนรู้ ขณะที่เด็กจะเรียนโดยยึดเนื้อหาวิชาเป็นหลัก เพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนต่อในอนาคต

นอกจากทฤษฎีข้างต้นแล้ว ยังมีคุณลักษณะของผู้ใหญ่ที่ควรรู้จัก ดังนี้
คุณลักษณะตามการเปลี่ยนแปลงทางสรีระ และคุณลักษณะตามสภาพด้านจิตวิทยา

3. คุณลักษณะตามการเปลี่ยนแปลงทางสรีระ ประกอบด้วย

3.1 การมองเห็น คนมีการติดต่อสื่อสารทำให้เกิดการเรียนรู้ หรือรับรู้ชีวิตประจำวัน โดยใช้ประสาทตาในการมองเห็น ถึงร้อยละ 83 ดังนั้นการเรียนรู้ที่ได้จาก

การมองเห็นจึงมีความสำคัญยิ่ง พบว่าเมื่ออายุเพิ่มขึ้น จะมีการเปลี่ยนแปลงดังนี้ การรับภาพของนัยน์ตามีความบกพร่อง ขอบเขตของการมองเห็นที่ชัดเจนลดลง นัยน์ตารับแสงได้น้อยลง และความเร็วในการเห็นจะช้าลง

3.2 การได้ยิน ประสาทหูรับการได้ยินเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ร้อยละ 11 เมื่ออายุมากขึ้นจะพบว่า อาการของการได้ยินไม่ชัดจะเพิ่มขึ้น การแยกเสียงจะลดน้อยลง เวลาของพฤติกรรมโต้ตอบการได้ยินจะช้าลง การสูญเสียการได้ยินจะมีผลต่อการสื่อความหมายในการเรียน อาจทำให้ขาดความตั้งใจหรือพลาดสาระสำคัญในการเรียนได้

3.3 การเคลื่อนไหว และพฤติกรรมตอบสนอง จะพบว่า การทำงานของร่างกายจะเริ่มช้าลงเรื่อย ๆ มีความยากลำบากในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของดิน ฟ้า อากาศและสภาพแวดล้อมมากขึ้น ความเร็วในพฤติกรรมตอบสนองจะลดลง และมีการสูญเสียผลกำลัง

4. คุณลักษณะตามสภาพด้านจิตวิทยา ประกอบด้วย

4.1 แรงจูงใจ เป็นแรงขับที่จะแสดงออกทางพฤติกรรมที่จะตอบสนองความต้องการของบุคคล ผู้ใหญ่เข้ามาศึกษาต่อด้วยแรงจูงใจที่แตกต่างกัน การรู้ถึงแรงจูงใจจะช่วยให้สามารถวางแผนเพื่อตอบสนองความต้องการดังกล่าว ซึ่งจะเป็นการขยายเขตแดนการเรียนรู้ให้ยาวนานออกไปได้

4.2 อารมณ์ หมายถึง สภาวะต่าง ๆ ที่บุคคลต้องการและไม่ต้องการ สภาวะที่บุคคลสามารถและไม่สามารถยุติพฤติกรรมของตนได้ อารมณ์มีลักษณะคือ มีสภาพการณ์พิเศษของการกระตุ้นและจูงใจ และถ้ามีการกระตุ้นเพิ่มขึ้น อารมณ์ก็จะเพิ่มขึ้นตาม ตลอดจนถ้ากระตุ้นเพิ่มขึ้น แรงจูงใจที่จะเกิดพฤติกรรมในบางอย่างก็จะเพิ่มขึ้นตาม จนถึงระดับสูงสุด

4.3 การกิจในช่วงอายุต่าง ๆ การกิจจะเปลี่ยนแปลงไปตามอายุที่เพิ่มขึ้น การประสบความสำเร็จในการกิจต่าง ๆ จะนำความสุข และความตั้งใจมาสู่ภาระการงานขึ้นต่อ ๆ ไป ขณะเดียวกันความล้มเหลวก็จะนำความทุกข์มาสู่ตัวบุคคล และเป็นปัญหายุ่งยากในการกิจอันถัดต่อ ๆ ไป

สำหรับการกิจในที่นี้จะกล่าวเฉพาะภารกิจในผู้ใหญ่วัยตอนต้นและตอนกลาง (เชียรศรี วิวิธศิริ, 2527) ซึ่งมีดังนี้

ภารกิจของผู้ใหญ่วัยตอนต้น ได้แก่ การเลือกคู่มือ การเรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตร่วมกับคู่มือ การเริ่มต้นตั้งครอบครัว การเลี้ยงดูบุตร การจัดที่อยู่อาศัย การเริ่มต้นอาชีพ การรับผิดชอบต่อหน้าที่พลเมือง การแสวงหากลุ่มที่ตนเองจะสมาคมด้วย

ภารกิจของผู้ใหญ่วัยตอนกลาง ได้แก่ การรับผิดชอบในฐานะพลเมืองและสังคม การตั้งหลักฐานและรักษาสถานะทางการเงิน การช่วยเหลือเด็ก ๆ ให้เป็นผู้ใหญ่ การสัมพันธ์กับคู่มือ การปรับตัวเพื่อการเปลี่ยนแปลงตามวัย การปรับตัวให้เข้ากับบิดามารดาที่มีอายุสูงขึ้น

Goodwin Watson ได้รวบรวมและขยายความเกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ โดยเขียนไว้ในหนังสือชื่อ "What do we know about learning" รวมด้วยกันมี 14 ข้อ ดังนี้ (อ้างจาก เขียรศรี วิวิศศิริ, 2527)

1. พฤติกรรมที่ได้รับการปล้ำดันหรือยกย่องชมเชย (Reinforcement) จะช่วยทำให้พฤติกรรมนั้นเกิดซ้ำขึ้นอีก
2. แรงปล้ำดันที่ได้ผลในการเรียนรู้จะต้องติดตามอย่างใกล้ชิด คือ ยกย่องหรือชมเชยทันทีที่พฤติกรรมเกิดขึ้น ดีกว่าที่จะให้แรงปล้ำดันหลังจากพฤติกรรมนั้นเกิดขึ้นนานแล้ว
3. การฝึกฝนทำกิจกรรมซ้ำ ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ก้าวหน้าในการเรียนนั้นยังไม่พอ จะต้องให้ผู้เรียนทราบและเข้าใจในการประเมินตนเองว่าก้าวหน้ามากน้อยแค่ไหนด้วย ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนก้าวหน้าได้ดีกว่า
4. การชมเชยหรือการลงโทษผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่จะไม่มีผลตรงข้ามกับการให้รางวัล คือ อาจเกิดพฤติกรรมสนองตามที่คุณสอนต้องการ หรือไม่ต้องการก็ได้ ทั้งยังกลับทำลายบรรยากาศ หรือความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนอาจหยุดเรียนไปเลย
5. ความพร้อม (Readiness) จะช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่าย ผู้สอนจะต้องสร้างหรือคำนึงถึงความพร้อมของผู้เรียน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ความพร้อมทางสติปัญญา ความพร้อมในการเข้าใจ และสนใจที่จะเรียน ความพร้อมในด้านพื้นฐานความรู้ความสามารถหรือประสบการณ์เดิม
6. ความรู้สึกพอใจจากผลสำเร็จ เป็นแรงปล้ำดันซึ่งมีผลต่อเนื่อง ทำให้ผู้เรียนเกิดกำลังใจและมีความเชื่อมั่นว่าสามารถที่จะเรียนต่อไป

7. ผู้เรียนตั้งใจเรียนดี ถ้ามีความหวังว่าเขาสามารถบรรลุเป้าหมายของเขาได้ ผู้สอนจะต้องไม่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกว่าการเรียนยากเกินไปจนหมดหวัง หรือยากเกินไปจนไม่เห็นความสำคัญ

8. การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนจะช่วยเพิ่มแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียนมากขึ้น

9. ความล้มเหลวในการเรียน เป็นอุปสรรคต่อความก้าวหน้า ผู้สอนจะต้องช่วยสร้างความสำเร็จในการเรียนขั้นต้นให้แก่ผู้เรียน โดยการเริ่มต้นจากสิ่งที่ย่างไปหายาก

10. การสร้างความคิดรวบยอด (Concept) จำเป็นต้องยกตัวอย่างมาก ๆ หลาย ๆ ด้าน และพยายามให้เข้ากับประสบการณ์เดิม จะช่วยให้เกิดความเข้าใจได้ง่ายขึ้น

11. การทบทวนจะช่วยเพิ่มความทรงจำ ผู้สอนควรจัดให้มีการทบทวนเป็นขั้นตอน หรือทบทวนทันทีหลังจากจบเรื่องหนึ่ง ๆ จะช่วยให้เกิดความทรงจำและกันลืมได้ดี

12. ความรู้ใหม่ ๆ ที่เข้ากับทัศนคติ ค่านิยม หรือ ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่าย และรวดเร็ว

13. การสอนในสิ่งซึ่งเป็นความต้องการของผู้เรียนและผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้ทันที จะได้ผลทางการเรียนรู้มาก

14. การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนเป้าหมายการศึกษา และมีเครื่องมือสามารถที่จะประเมินผลตนเองว่าได้ก้าวหน้าไปสู่เป้าหมายมากน้อยเท่าใด จะช่วยให้การเรียนรู้ราบรื่นและสะดวกขึ้น

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับแบบการเรียนรู้ที่พึงประสงค์

แบบการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ได้ศึกษาภายใต้แนวคิดทฤษฎีแบบการเรียนรู้ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. ความหมายของแบบการเรียนรู้ มีผู้ให้คำนิยามแบบการเรียนรู้ (Learning Style) ไว้หลายท่าน ได้แก่

Hill and others (1971) กล่าวว่า แบบการเรียนรู้เป็นวิถีทางหนึ่งที่สามารถจะค้นพบเกี่ยวกับความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ ซึ่งเป็นผลสะท้อนมาจากลักษณะและความนึกคิดที่จะลงมือปฏิบัติ รวมทั้งอิทธิพลทางวัฒนธรรมซึ่งมีผลต่อการรับจนถึงการแสดงออก

Hunt (1981) ได้ให้ความหมายของแบบการเรียนรู้ว่า เป็นการกล่าวถึงผู้เรียนในรูปแบบของสภาพทางการศึกษาที่ผู้เรียนแต่ละคนนิยมชมชอบ

Dunn and others (1981) ให้ความหมายว่า แบบการเรียนรู้เป็นผลรวมของความคิดของนิสิตนักศึกษาเกี่ยวกับแนวทางที่เขาต้องการเรียน ส่วน Rezler and Rezmovic (1981) กล่าวว่า เป็นลักษณะที่แต่ละบุคคลรับรู้ และประมวลข้อมูลในสภาพต่าง ๆ ของการเรียนรู้

Smith and Renzulli (1984) กล่าวว่า แบบการเรียนรู้เป็นลักษณะของยุทธศาสตร์ทางการเรียนรู้ที่นักศึกษาชอบใช้ในการเรียน และ Kolb (1984) กล่าวถึงแบบการเรียนรู้ว่า เป็นผลมาจากลักษณะและนิสัยทางพันธุกรรม ประสบการณ์เดิม และการรวมสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างบุคคล

นอกจากนี้ ประโยชน์ คูปต์กาญจนากุล (2525) ให้ความหมายของแบบการเรียนรู้ว่าเป็นลักษณะและวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน ลักษณะ มีเนนน์ และรุจิเรศ ฐนุรักษ์ (2528) ให้ความหมายว่า แบบการเรียนรู้หมายถึง แบบการตอบสนองต่อสิ่งเร้าด้านการเรียนการสอนของผู้เรียนด้วยวิธีการหรือพฤติกรรมที่ตนชอบใช้ในการแก้ปัญหา การคิด การเรียน และการมีสัมพันธภาพต่อบุคคลในสถานที่มีการเรียนการสอน ซึ่งคล้ายคลึงกับ ดำริ กุลประสิทธิ์ (2532) ที่ได้สรุปว่าแบบการเรียนรู้เป็นวิธีการตอบสนองต่อสิ่งเร้า ด้านการเรียนการสอนของผู้เรียนด้วยวิธีการหรือพฤติกรรมที่ผู้เรียนใช้ในการแก้ปัญหา การคิด การเรียน และการมีสัมพันธภาพต่อบุคคลในสถานการณ์การเรียนการสอน

ทฤษฎีเกี่ยวกับแบบการเรียนรู้ มีหลายทฤษฎี และสามารถจำแนกออกเป็น 2 ระบบใหญ่ ๆ (Partridge 1983 อ้างใน พัชรี เกียรตินันท์วิมล, 2529) คือ จำแนกตามพฤติกรรมและจำแนกตามแบบการคิดของผู้เรียน ดังนี้

1.1 ระบบการจำแนกแบบการเรียนรู้ตามพฤติกรรม (Behavior) ระบบนี้จำแนกรูปแบบการเรียนรู้ตามพฤติกรรมที่แสดงออกในการเรียน ปัจจุบันมีระบบเป็นที่สนใจ 2 ระบบคือ

1.1.1 ระบบของกรราล์ชา และไรช์แมน (Grasha and Reichman, 1975) ได้ จำแนกแบบการเรียนตามพฤติกรรมของนักศึกษาเป็น 6 แบบ ดังนี้

1.1.1.1 แบบแข่งขัน (Competition) ลักษณะของผู้เรียนแบบนี้เป็นแบบที่ผู้เรียนแสดงเพื่อที่จะเอาชนะเพื่อนด้วยกัน โดยพยายามที่จะทำอะไร ๆ ให้ดีกว่าคนอื่น ๆ ผู้เรียนกลุ่มนี้มีความรู้สึกว่าเขาต้องแข่งขันกับคนอื่น เพื่อรางวัลในชั้นเรียน เช่น คำชมของอาจารย์ ความสนใจของอาจารย์หรือเกรด เขามองห้องเรียนเป็นสนามแข่งขันที่จะต้องมีแพ้-ชนะ และผู้เรียนแบบนี้มีความรู้สึกที่ต้องชนะเสมอ

1.1.1.2 แบบร่วมมือ (Collaboration) ลักษณะของผู้เรียนแบบนี้มีความรู้สึกว่าเขาสามารถเรียนรู้ได้มากที่สุดโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สติปัญญา และความสามารถซึ่งกันและกัน ผู้เรียนแบบนี้จะร่วมมือกับอาจารย์ กลุ่มเพื่อน และชอบที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น เห็นชั้นเรียนเป็นสถานที่สำหรับสังคม-ปฏิสัมพันธ์ (Social Interaction) เช่นเดียวกับสถานที่เรียนรู้เนื้อหาวิชา

1.1.1.3 แบบหลีกเลี่ยง (Avoidance) ลักษณะของผู้เรียนแบบนี้จะไม่สนใจเรียนเนื้อหาวิชาในชั้นเรียนตามแบบแผน ไม่มีส่วนร่วมกับนักศึกษาคนอื่น ๆ และอาจารย์ในชั้นเรียน ไม่สนใจสิ่งที่จะเกิดขึ้นในชั้นเรียน ทักษะของผู้เรียนแบบนี้จะมองเห็นว่าห้องเรียนเป็นสิ่งที่ไม่น่าสนใจ

1.1.1.4 แบบมีส่วนร่วม (Participant) ลักษณะของผู้เรียนแบบนี้ต้องการเรียนรู้เนื้อหาวิชาและชอบที่จะเข้าชั้นเรียน มีความรับผิดชอบที่จะเรียนรู้ให้มากที่สุดจากชั้นเรียน และมีส่วนร่วมกับผู้อื่นตลอดจนทำตามที่ได้ตกลงร่วมกันไว้ด้วย นักศึกษาแบบนี้จะคิดว่าควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชั้นเรียนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่จะมีส่วนร่วมน้อยในกิจกรรมที่มีได้อยู่ในแนวทางของวิชา

1.1.1.5 แบบพึ่งพา (Dependent) ลักษณะของผู้เรียนแบบนี้เป็นแบบที่มีความอยากรู้ อยากรู้เห็นทางวิชาการน้อยมาก และจะเรียนรู้เฉพาะสิ่งที่ถูกบังคับหรือกำหนดให้เรียน นักศึกษาจะเห็นอาจารย์และเพื่อนร่วมชั้นเรียนเป็นแหล่งของโครงสร้างความรู้และเป็นแหล่งสนับสนุนทางวิชาการ นักศึกษาจะพึ่งอาจารย์ในเรื่องแนวทางในการศึกษาและต้องการได้รับคำบอกเล่าว่าควรจะทำอะไร

1.1.1.6 แบบอิสระ (Independent) ลักษณะของ ผู้เรียนแบบนี้ชอบที่จะคิดและทำเรื่องต่าง ๆ ด้วยตนเอง แต่จะฟังความคิดเห็นของคนอื่น ๆ ในชั้นเรียนด้วย เขาตั้งใจศึกษาเรียนรู้เนื้อหาที่ตนเองรู้สึกว่ามีค่า และมีความเชื่อมั่นในความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

แบบการเรียนทั้ง 6 แบบ กราส์ซา และไรซ์แมน ได้ชี้ให้เห็นถึงกิจกรรมการเรียนแบบต่าง ๆ ซึ่งสรุปได้ดังนี้ (Kozma and others 1978 อ้างใน พรทิพย์ บุญรอด, 2534)

แบบแข่งขัน เป็นผู้นำกลุ่มในการโต้ตอบหรือเมื่อทำงาน โครงการตอบคำถามในชั้นเรียน โดดเดี่ยวออกมาสำหรับการทำงานที่ดีที่เกี่ยวกับกิจกรรมในชั้นเรียน ชอบชั้นเรียนแบบที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

แบบร่วมมือ มีการบรรยายกับสนทนาโต้ตอบเป็นกลุ่มหลัก ๆ สัมมนา กลุ่มย่อยชั้นเรียน และรายวิชาได้รับการออกแบบการสอนโดยนักศึกษา ทำงานเป็นกลุ่มมากกว่าโครงการรายบุคคล คณะแผนกตัดสินโดยเพื่อน พุดคุยเกี่ยวกับประเด็นวิชาออกชั้นเรียนกับนักศึกษาอื่น ๆ ปฏิสัมพันธ์เป็นกลุ่มกับผู้สอน

แบบหลีกเลี่ยง โดยทั่วไปจะหันหนีจากกิจกรรมชั้นเรียน ชอบมากกว่าที่จะไม่สอบ ประเมินตนเองเพียงคะแนน ไม่ต้องการที่จะอ่านเรื่องงานที่ได้รับมอบหมาย ไม่ชอบผู้สอนที่กระตือรือร้น ไม่ชอบการบรรยายที่ดี ไม่ชอบปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนเป็นรายบุคคล

แบบมีส่วนร่วม มีการบรรยายกับสนทนาโต้ตอบ มีโอกาสที่จะโต้ตอบเนื้อหาสาระ ชอบการทดสอบทั้งแบบที่ใช้ความคิดส่วนตัว และแบบตั้งจุดมุ่งหมายให้อ่านหนังสือที่ได้รับมอบหมายในชั้น ชอบการเสนอเนื้อหาสาระด้วยความกระตือรือร้น ชอบผู้สอนที่สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาวิชาได้ดี

แบบพึ่งพา ผู้สอนจะวางโครงเรื่องหรือโน้ตบนกระดาน กำหนดวันสำหรับงานที่มอบหมายอย่างชัดเจน วิธีการเป็นแบบชั้นเรียนที่ผู้สอนเป็นศูนย์กลาง (Teacher-Centered)

แบบอิสระ ศึกษาอิสระ การสอนก้าวไปด้วยตนเอง ให้ออกสัณศึกษาคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง โครงการงานนักศึกษาสามารถออกแบบได้ ชอบชั้นเรียนที่นักศึกษาเป็นศูนย์กลาง (Student-Centered) มากกว่าแบบผู้สอนเป็นศูนย์กลาง

1.1.2 ระบบของริชาร์ด แมนน์ (Richard Mann, 1975)

ศาสตราจารย์ทางจิตวิทยา มหาวิทยาลัยมิชิแกน จำแนกแบบการเรียนรู้โดยอาศัยพฤติกรรมของนักศึกษาออกเป็น 8 แบบ จากการแปลของประโยชน์ คุปต์กาญจนากุล (2525) ดังนี้

1.1.2.1 แบบยินยอม (The compliant Student)

ผู้เรียนแบบนี้จะยึดเอางานเป็นหลัก ไม่สนใจประสบการณ์อื่นที่ไม่เกี่ยวกับงานของตนและพยายามไม่ให้งานอื่นมาแทรกแซง งานที่อาจารย์ได้มอบหมายให้กระทำ เพราะถือว่าอาจารย์มีอำนาจในการให้คะแนนผู้เรียนแบบนี้มีแนวโน้มที่จะทำงานตามที่ผู้อื่นให้ทำมากกว่าจะเกิดจากความรู้สึกที่ตนเองอยากจะทำ และจะทำให้พอเหมาะตามที่อาจารย์ได้กำหนดไว้ ผู้เรียนแบบนี้กระตือรือร้นและตั้งใจทำงาน เพื่อให้ถูกใจอาจารย์และผู้ปกครอง นอกจากนี้เขายังไม่ชอบห้องเรียนที่ปล่อยปละละเลย ขาดระเบียบ สิ่งที่สำคัญที่สุดของผู้เรียนกลุ่มนี้คือต้องการทำความเข้าใจกับวิชาที่เรียน

1.1.2.2 แบบวิตกกังวล (The Anxious Dependent Student)

ผู้เรียนแบบนี้จะทำอะไรโดยขึ้นอยู่กับความรู้และความช่วยเหลือของอาจารย์ เขาจะวิตกกังวลกับเรื่องการวัดผล และกับงานต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายในชั้นเรียน สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ เขาจะมีความรู้สึกว่าเขาไม่มีความสามารถ ความรู้สึกดังกล่าวนี้ผสมผสานกับแรงกดดันจากปัญหาภายนอก โดยเฉพาะจากที่บ้าน จะทำให้เกิดความวิตกกังวล และจะมีผลต่อคะแนนของเขาด้วย

1.1.2.3 แบบท้อใจ (The Discouraged Workers)

ผู้เรียนแบบนี้มีเจตคติต่อตนเองในทางลบ รู้สึกไม่พอใจในตนเอง ไม่มองผู้อื่นในแง่ร้าย เมื่อทำอะไรไม่ได้ผลมักจะตำหนิตนเองว่าไม่ดี ไม่มีความสามารถ ผู้เรียนแบบนี้ไม่เป็นที่ชื่นชมของเพื่อนในกลุ่ม เนื่องจากชอบดูถูกตนเองและไม่ยอมรับเหตุการณ์หรือสภาพการณ์อื่น ๆ ที่มีผลต่อสภาพการเรียนของเขา นอกจากนี้ผู้เรียนพวกนี้ยังแบ่งแยกตัวเองกับกลุ่ม เพราะมีทัศนคติที่จะเอาตัวเองเป็นหลัก โดยการยกเอาปมด้อยที่มีอยู่มาเกี่ยวข้องกับผลการเรียนมากกว่าจะลบปมด้อยแล้วสร้างปมเด่นแทน

1.1.2.4 แบบอิสระ (The Independents)

ผู้เรียนแบบนี้มีลักษณะเป็นอาวุโสกว่าผู้อื่นอย่างเห็นได้ชัด มีสติปัญญาดี พวกนี้มีความรับผิดชอบ มีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นอิสระในตนเอง ปราศจากการข่มขู่จากอาจารย์ การงานหรือ

เพื่อน ๆ เขามีความเป็นอิสระ มั่นคง ขณะที่ผู้เรียนคนอื่น ๆ ลับสน วิตกกังวล พวกนี้สามารถมองเห็นความสัมพันธ์ของการเรียน วัตถุประสงค์และการทำงานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์

1.1.2.5 แบบวีรบุรุษ (The Heroes) ผู้เรียนแบบนี้ เป็นพวกอยู่แนวหน้า และเป็นที่รู้จักว่ามีชื่อเสียงโด่งดังทางการเรียนกับบทบาทต่อการประท้วง ผลงานของกลุ่มนี้มีทั้งประเภทสร้างสรรค์และสร้างปฏิปักษ์ และก่อให้เกิดความไม่พอใจขึ้นอย่างรุนแรงได้ ส่วนสำคัญที่ทำให้พวกนี้พยายามสร้างเอกลักษณ์โดยการแสดงออกก็คือความภูมิใจในอำนาจ

1.1.2.6 แบบลอบยิง (The Spinners) ผู้เรียนแบบนี้ เป็นพวกที่มองโลกในแง่ร้ายเกี่ยวกับความสามารถของตนเองและความสัมพันธ์กับอาจารย์หรือผู้มีอำนาจอื่น ๆ ทำให้มีช่องว่างเกิดขึ้นในสัมพันธภาพ ผู้เรียนในกลุ่มนี้มองไม่เห็นประโยชน์อันใดที่ได้จากการไปเกี่ยวข้องกับผู้อื่น จึงทำให้มองเห็นความภาคภูมิใจในตนเองอยู่ในระดับต่ำ พวกนี้เป็นพวกหลบหลีกมักไม่ยอมเผชิญหน้ากับอาจารย์ สร้างความขัดแย้งวุ่นวายและนำไปสู่การลอบทำร้ายอาจารย์ที่สอน ตลอดจนมีแนวโน้มเป็นปฏิปักษ์กับอาจารย์ที่สอน

1.1.2.7 แบบแสวงหาความสนใจ (The Attention Seekers) ผู้เรียนแบบนี้เน้นทางด้านสังคมมากกว่าสติปัญญา พวกนี้ต้องการสร้างความสัมพันธ์กับอาจารย์และผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น พุดคุย แสดงตัว คอยไม้ เล่าเรื่องตลกต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดความสนใจ เกิดการยอมรับในหมู่เพื่อนฝูง ในแวตวงผู้เรียนและเพื่อขัดขวางความสนใจด้านพุทธิปัญญา

1.1.2.8 แบบสงบเงียบ (The Silent Students) ผู้เรียนแบบนี้เป็นพวกที่ไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการอภิปรายในกิจกรรมการเรียน พุดน้อย มักจะเงียบเฉย ไม่ทำอะไรทั้งสิ้น ไม่ว่าในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและผู้สอนมีน้อย การสนับสนุนช่วยเหลือก็มีน้อยเช่นกัน เขาไม่ชอบทำกิจกรรมการเรียน จึงทำให้เกิดความเหินห่างกับผู้สอน และผู้สอนก็ไม่เข้าใจผู้เรียน เพราะผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มน้อย

1.2 ระบบจำแนกแบบการเรียนตามแบบการคิด (Cognitive Style) ระบบนี้จำแนกรูปแบบการเรียนตามกระบวนการคิด ระบบที่ได้รับความสนใจมากในปัจจุบันมี 2 ระบบ คือ

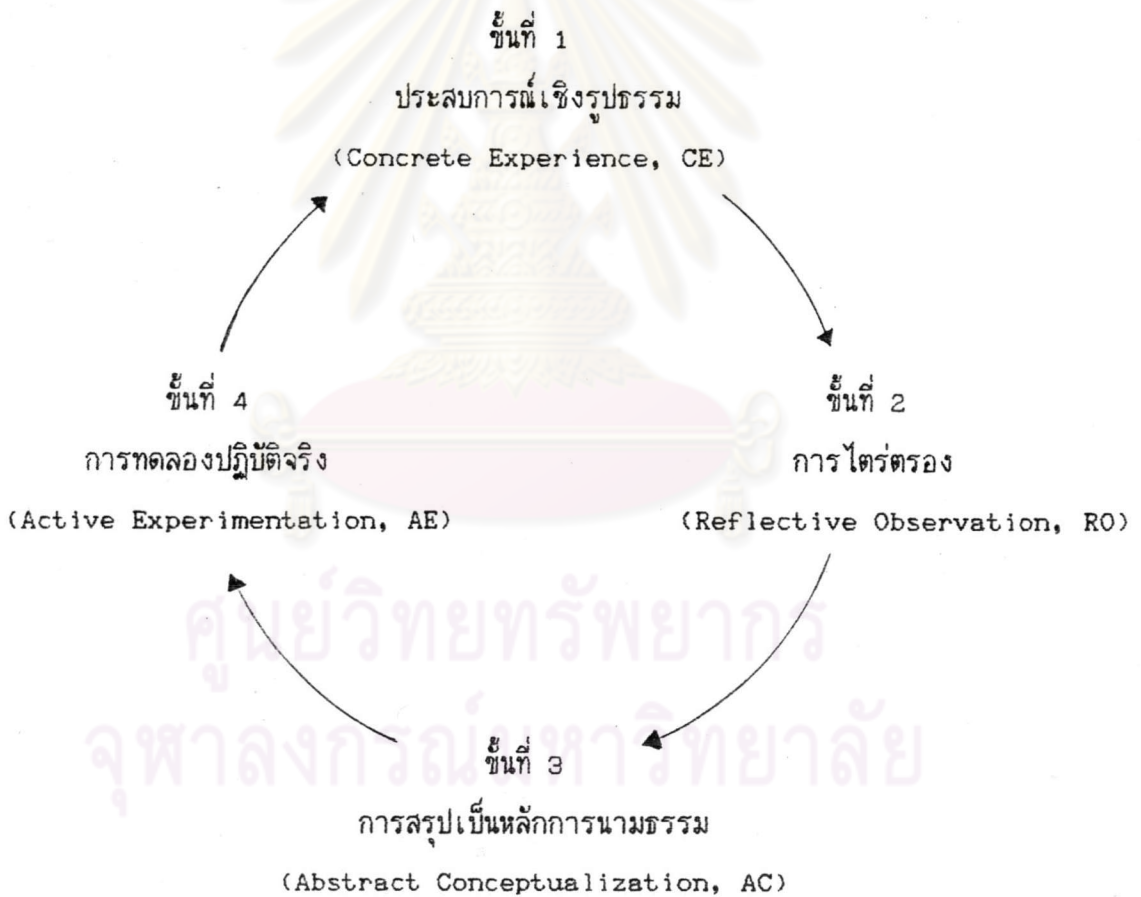
1.2.1 ระบบของวิกิติน และคณะ (Witkin, et. al. 1977)

จำแนกแบบการคิดของคนเป็น 2 แบบ ดังนี้

1. แบบพึ่งพิงสภาพแวดล้อม (Field Dependent)
2. แบบไม่พึ่งพิงสภาพแวดล้อม (Field Independent)

1.2.2 ระบบของคอล์บ (Kolb, Rubin and McIntyre 1984)

ได้เสนอว่า กระบวนการเรียนรู้และการปรับตัวของบุคคล ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน เป็นวงจรที่ต่อเนื่องกัน ดังแสดงในรูปที่ 1

รูปที่ 1 ขั้นตอนของการเรียนรู้ ตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของคอล์บ (The Experiential Learning Theory)

อ้างอิงจาก Kolb, Rubin and McIntyre. Organizational Psychology : Reading on Human Behavior in Organization, 1984 : 36.

คอลัมภ์ อธิบายขั้นตอนการเรียนรู้ทั้ง 4 ขั้นดังนี้

ขั้นที่ 1 ประสบการณ์เชิงรูปธรรม (Concrete Experience ย่อว่า CE) เป็นขั้นของการเข้าไปมีส่วนร่วมและรับรู้ ในประสบการณ์ต่าง ๆ เน้นการใช้ความรู้สึกและยึดถือสิ่งที่เกิดขึ้นจริงตามที่ตนประสบในขณะนั้น

ขั้นที่ 2 การไตร่ตรอง (Reflective Observation ย่อว่า RO) เป็นขั้นที่มุ่งที่จะเข้าใจความหมายของประสบการณ์ที่ได้รับ โดยการสังเกตอย่างระมัดระวัง ขั้นนี้เป็นการกระจายความคิดเพื่อไตร่ตรองพิจารณา

ขั้นที่ 3 สรุปลงเป็นหลักการนามธรรม (Abstract Conceptualization ย่อว่า AC) เป็นขั้นที่มุ่งใช้เหตุผล และใช้ความคิดในการสรุปรวบยอดเป็นหลักการต่าง ๆ

ขั้นที่ 4 การทดลองปฏิบัติจริง (Active Experimentation ย่อว่า AE) เป็นขั้นที่มุ่งนำเอาความเข้าใจที่สรุปได้จากขั้นที่ 3 ไปทดลองปฏิบัติ เพื่อดูว่าถูกต้องหรือไม่ เน้นที่การประยุกต์ใช้

คอลัมภ์ กล่าวว่า ผู้เรียนแต่ละคนจะเน้นในขั้นต่าง ๆ แตกต่างกันไป ทำให้มีการใช้ขั้นต่าง ๆ ในการเรียนรู้ไม่เท่ากัน บางคนเน้นขั้นที่ 1 บางคนเน้นขั้นที่ 2 บางคนเน้นขั้นที่ 3 และบางคนเน้นขั้นที่ 4

ตามแนวคิดของคอลัมภ์ ขั้นการเรียนรู้ทั้ง 4 นี้ มีลักษณะที่ตรงกันข้ามที่จัดเป็น 2 คู่ คือ

ขั้นที่ 1 (CE) มีลักษณะตรงกันข้ามกับ ขั้นที่ 3 (AC)

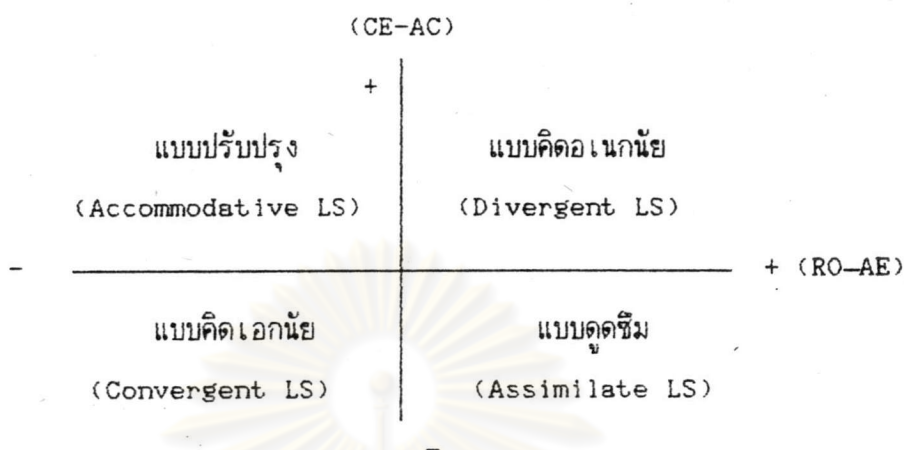
ขั้นที่ 2 (RO) มีลักษณะตรงกันข้ามกับ ขั้นที่ 4 (AE)

คอลัมภ์จึงได้เสนอวิธีการวัดแบบการเรียนโดยอาศัยแกน 2 แกน คือ

แกนที่ 1 เป็นแกนความแตกต่างของขั้นที่ 1 และ ขั้นที่ 3 (CE-AC)

แกนที่ 2 เป็นแกนความแตกต่างของขั้นที่ 2 และ ขั้นที่ 4 (RO-AE)

แกนทั้ง 2 นี้ ตัดกันเป็น โคออร์ดิเนต (Co-ordinate) และแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ควอดแรนต์ (Quadrants) ดังแสดงในรูปที่ 2

รูปที่ 2 แบบการเรียนรู้ 4 แบบ ในแต่ละควอดแรนต์

อ้างอิงจาก Kolb, Rubin and McIntyre. Organizational Psychology :
Reading on Human Behavior in Organization, 1984 : 37.

คอลบ์ ได้ถือเอาแต่ละควอดแรนต์ เป็นแบบการเรียนรู้ 1 แบบ และได้แบ่งแบบการเรียนรู้ออกเป็น 4 แบบ คือ

แบบคิดนอกเนกนัย (Divergent Learning Style)

แบบดูดซึม (Assimilative Learning Style)

แบบคิดเอกนัย (Convergent Learning Style)

แบบปรับปรุง (Accommodative Learning Style)

แบบการเรียนรู้ทั้ง 4 ของคอลบ์มีลักษณะ ดังนี้

1.2.2.1 แบบคิดนอกเนกนัย เน้นขั้นที่ 1 (CE) และขั้นที่ 2 (RO) บุคคลที่มีการคิดแบบนี้ คอลบ์ให้ชื่อว่า นักคิดนอกเนกนัย (Diverger) เป็นคนที่มีความสามารถในการรับรู้ และการสร้างจินตนาการต่าง ๆ ขึ้นเอง สามารถไตร่ตรองจนสามารถมองเห็นภาพโดยส่วนรวม (Gestalt) จะทำงานได้ดีในสถานการณ์ที่ต้องการความคิดหลากหลาย เช่น ในการระดมสมอง (Brainstorming) คนเหล่านี้จะให้ความสนใจแก่บุคคล วัฒนธรรมต่าง ๆ มักเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปะและมักใช้อารมณ์ ตัวอย่าง

ของบุคคลประเภทนี้มักมีพื้นฐานทางด้านมนุษยศาสตร์ และ ศิลปศาสตร์ เช่น นักแนะแนว ผู้จัดการฝ่ายบุคคล เป็นต้น

1.2.2.2 แบบดูดซึม เน้นขั้นที่ 2 (RO) และขั้นที่ 3 (AC) บุคคลที่มีการคิดแบบนี้ คอลัมป์ให้ชื่อว่า นักดูดซึม (Assimilator) เป็นผู้ที่มีความสามารถในการสรุปหลักการ สนใจในทฤษฎีต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับประสบการณ์จริงค่อนข้างน้อย แต่สนใจในหลักการเชิงนามธรรมมากกว่า ไม่ชอบการลงมือปฏิบัติและมักไม่คำนึงถึงการนำทฤษฎีไปประยุกต์ใช้ ตัวอย่างของบุคคลในกลุ่มนี้มักอยู่ในสาขาวิทยาศาสตร์พื้นฐาน สาขาคณิตศาสตร์ และในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

1.2.2.3 แบบคิดเอกนัย เน้นขั้นที่ 3 (AC) และขั้นที่ 4 (AE) บุคคลที่มีการคิดแบบนี้ คอลัมป์ให้ชื่อว่า นักคิดเอกนัย (Converger) เป็นผู้ที่มีความสามารถในการนำแนวคิดที่เป็นนามธรรมไปใช้ในการปฏิบัติ สามารถสรุปวิธีที่ถูกต้องที่สุดเพียงวิธีเดียวที่จะสามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาได้ ฮัดสัน (Hudson 1966 อ้างถึงใน Wolfe and Kolb 1984) พบว่าคนลักษณะนี้ไม่ชอบใช้อารมณ์ในการแก้ปัญหา แต่ใช้เหตุผล ชอบทำงานกับวัตถุมากกว่าทำงานกับบุคคล มักมีความสนใจที่เฉพาะเจาะจงในสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ และจะมีความเชี่ยวชาญในสิ่งนั้น ตัวอย่างของบุคคลเหล่านี้มักอยู่ในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพ เช่น วิศวกร เป็นต้น

1.2.2.4 แบบปรับปรุง เน้นขั้นที่ 4 (AE) และขั้นที่ 1 (CE) บุคคลที่มีการคิดแบบนี้ คอลัมป์ให้ชื่อว่า นักปรับปรุง (Accommodator) เป็นผู้ที่ชอบลงมือปฏิบัติ ชอบทดลอง จะทำงานได้ดีในสถานการณ์ที่ต้องใช้การปรับตัว นักปรับปรุงจะมีแนวโน้มจะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ด้วยวิธีการที่ตนเองคิดขึ้นเอง ในลักษณะที่ชอบลองผิดลองถูก และชอบทำงานกับบุคคล คนกลุ่มนี้มักจะมีพื้นฐานในสาขาที่ต้องใช้การประยุกต์และใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น นักบริหาร นักการตลาด และพนักงานขาย เป็นต้น

ทฤษฎีแบบการเรียนรู้ที่นำมาใช้อย่างแพร่หลายในงานวิจัยของประเทศไทย ได้แก่ ทฤษฎีของ กราล์ชา และ โรธแมน ทั้งนี้เพราะมีการแบ่งแบบการเรียนรู้เด่นชัด เข้าใจง่าย และสอดคล้องกับการศึกษาในวัฒนธรรมไทย โดยเริ่มตั้งแต่วิทยานิพนธ์ของ ประโยชน์ คุปต์กาญจนากุล (2525) เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน จากการศึกษาผลงานวิจัยพบว่า นักศึกษาจะชอบแบบการเรียนรู้ในแบบต่าง ๆ อยู่ในระดับต่าง ๆ กัน ไม่มีคนใดรับเอาแบบใดแบบหนึ่งไว้ โดยเฉพาะ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในต่างประเทศเช่นกัน (Cranston and

Barclay 1985 : citing in Grasha and Reichman, 1972) ด้วยเหตุนี้เองผู้วิจัย จึงใช้กรอบแนวคิดของทฤษฎีดังกล่าว ร่วมกับ ศึกษาจากแนวความคิดจากนักวิชาการต่าง ๆ ตลอดจนศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ พบว่า แบบการเรียนรู้ที่ควรจะมีอยู่ในนักศึกษา มี 4 แบบ ได้แก่ แบบร่วมมือ แบบมีส่วนร่วม แบบอิสระ และ แบบแข่งขัน กล่าวคือ

แบบร่วมมือ และแบบมีส่วนร่วม เป็นลักษณะการเรียนรู้ที่ดี เพราะถึงแม้ว่าการเรียนในระดับอุดมศึกษาจะเน้นให้นักศึกษาได้ค้นคว้าด้วยตนเอง แต่การเรียนการสอนในชั้นเรียนก็ยังเป็นสิ่งจำเป็น เพราะนิสิตจำเป็นต้องได้รับความรู้ การฝึกฝน การปฏิบัติที่ถูกต้องเสียก่อน แล้วนำไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (ฉวีวรรณ หลิมวัฒนา, 2532) และ Reese Donley Kilgo (1970) กล่าวว่า ความสำเร็จในการเรียนเป็นกลุ่มในการเรียนการสอนให้มากที่สุด ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม หรือร่วมมือในกระบวนการเรียนการสอน มิใช่เป็นผู้ฟังแต่เพียงผู้เดียว เพราะแบบการเรียนทั้ง 2 แบบ ฝึกให้นักศึกษาได้มีปฏิสัมพันธ์ในกลุ่ม มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ฝึกความเป็นผู้นำซึ่งล้วนแต่ส่งผลดีต่ออนาคตของผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง วิธีการเรียนแบบร่วมมือจะทำให้เกิดการเรียนรู้รอบ (Mastery Learning) และการคงอยู่ (Retention) ของสิ่งที่เรียนรู้ได้ดีกว่าแบบแข่งขันและแบบอิสระ (Humphreys and others 1982 อ้างใน พัชรีย์เกียรติพันธ์วิมล, 2529)

สำหรับแบบการเรียนแบบอิสระนั้น ควรจะมีอยู่ในผู้เรียนทุกคน เพราะลักษณะของผู้เรียนจะเป็นแบบชอบคิด ชอบทำงานต่าง ๆ ด้วยตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง ตั้งใจศึกษาหาความรู้ในเนื้อหาที่ตนคิดว่าสำคัญ พร้อมกับรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป้าหมายของการศึกษาพยาบาลอย่างหนึ่งก็คือ การเตรียมให้ผู้เรียนมีทักษะในการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Thompson, 1993) ดังนั้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนี้ก็ต้องสร้างพฤติกรรมการเรียนแบบอิสระให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน เพราะผู้เรียนลักษณะเช่นนี้จะชวนหาความรู้ใหม่ ๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมอยู่เสมอ และ Egbert and Bigelow (1968) พบว่า นักศึกษาที่ประสบผลสำเร็จในการเรียนแบบอิสระจะมีประสิทธิภาพทางสมอง และความรับผิดชอบสูง รวมถึงการศึกษาของ สุทธิดา สุขมงคล และคณะ (2535) พบว่า แบบการเรียนแบบอิสระ มีความสัมพันธ์เชิงนิมิตกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แบบการเรียนรู้แบบแข่งขัน การศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้นจะต้องมีการแข่งขันมากขึ้นกว่าในระดับมัธยม และจะต้องช่วยตัวเองมากขึ้น รับผิดชอบเพิ่มขึ้น อีกทั้งยังต้องใช้ทักษะในการเรียนที่แตกต่างไปจากที่เคยใช้ (พรทิพย์ บุญรอด, 2534) อย่างไรก็ตามพบว่า นักศึกษาบางส่วนไม่ชอบการแข่งขัน เนื่องจากทำให้เกิดความตึงเครียด ความสงสัยในตนเอง และความกระวนกระวายใจมากกว่าชั้นเรียนที่ส่งเสริมความร่วมมือมากกว่าความสำเร็จ (ลักษมี มีนะนันท์ และรุจิเรศ ธนรักษ์, 2528) และจากการทดลองของ Maller (อ้างใน สุนีย์ ธีรดากร, 2525) พบว่า การแข่งขันเป็นกลุ่มจะได้ผลดีกว่าการแข่งขันรายบุคคล เพราะการแข่งขันรายบุคคลนั้น คนเก่งมักจะทะนงตน ส่วนคนอ่อนแอมักจะเกิดปมด้อย ดังนั้นจึงควรใช้วิธีให้นักศึกษาแข่งขันกับตนเอง โดยเพิ่มคะแนนตนให้สูงกว่าเดิมหรือร่วมมือกันเพิ่มคะแนนเฉลี่ยของชั้นเรียนให้สูงกว่าชั้นเรียนอื่น ๆ (กอบกาญจน์ ศรประสิทธิ์, 2529) จะเห็นได้ว่า การแข่งขันกับตนเองหรือระหว่างกลุ่ม ในการเรียน นับว่าเป็นการแข่งขันกันทางวิชาการ ซึ่งเป็นลักษณะที่ควรจะมีในผู้เรียน ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากแนวคิดข้างต้น ผู้วิจัยจึงสรุป แบบการเรียนรู้ทั้ง 4 แบบ มาเป็นแบบการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ (Desirable Learning Style) ใน 4 ด้าน ที่ผู้เรียนแต่ละคนจะมีแต่ละด้านมากน้อยแตกต่างกันไป

2. ความหมายของแบบการเรียนรู้ที่พึงประสงค์

แบบการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ หมายถึง วิธีหาความรู้ที่ดีและเหมาะสมในการเรียนระดับอุดมศึกษาของผู้เรียนแต่ละคนที่ประพฤติกฎปฏิบัติ และตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมในการเรียนใน 4 ด้าน ดังนี้

2.1 การมีส่วนร่วมในชั้นเรียน หมายถึง การที่ผู้เรียนต้องการ การเรียนรู้เนื้อหาวิชาจากชั้นเรียน ชอบจะไปเรียนในชั้นเรียน มีความรับผิดชอบที่จะเรียนรู้ให้มากที่สุดจากชั้นเรียนหรือแม้อยู่นอกชั้นเรียน เช่น อ่านหนังสือตามที่ได้รับมอบหมาย และมีส่วนร่วมกับผู้อื่นตามที่ได้ตกลงกันได้

2.2 การให้ความร่วมมือในชั้นเรียน หมายถึง การที่ผู้เรียนชอบทำงานร่วมกับเพื่อน ๆ และรู้สึกว่าจะสามารถเรียนรู้ได้มากที่สุด จากการร่วมมือกันในการแสดง

ความคิดเห็น อภิปรายร่วมกับเพื่อน ให้ความร่วมมือในกิจกรรมการเรียนการสอนของ อาจารย์ มีปฏิสัมพันธ์เป็นกลุ่มกับอาจารย์

2.3 การค้นคว้าด้วยตนเองอย่างอิสระ หมายถึง การที่ผู้เรียนชอบค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ มีความกระตือรือร้นในการเรียน ชอบที่จะคิดและทำงานด้วยความคิดของตนเอง แต่ก็ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในชั้น มีความเชื่อมั่นในความสามารถทางการเรียนรู้ของตนเองเป็นอย่างมาก

2.4 การแข่งขันกับตนเองหรือระหว่างกลุ่ม หมายถึง การที่ผู้เรียนมีความรู้สึกว่าจะต้องแข่งขันกับตนเอง หรือระหว่างกลุ่มเพื่อนด้วยกัน จึงพยายามทำสิ่งต่าง ๆ ให้ดีขึ้น เช่น พยายามทำคะแนนให้ดีกว่าครั้งก่อน หรือพยายามทำงานของกลุ่มให้ดีที่สุด เพื่อจะได้รับรางวัล ได้แก่ คำชมจากอาจารย์ เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในวิทยาลัย และองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมในวิทยาลัย ที่สัมพันธ์กับแบบการเรียนรู้ที่พึงประสงค์

บุคคลแต่ละบุคคลต่างก็อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อม และมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมตลอดเวลา ดังนั้น สภาพแวดล้อมจึงมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของแต่ละบุคคล เช่นเดียวกับ นักศึกษาที่ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในวิทยาลัย (College environment) ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอย่างมาก สภาพแวดล้อมมีอิทธิพลเหนือชีวิตจิตใจของเด็ก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น ที่เรียกว่า การเรียนรู้ (ละเอียด ลิมอักษร, 2519) ดังนั้น จึงต้องมีการสร้างบรรยากาศในด้านต่าง ๆ ที่จะเอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการความเจริญด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ให้ เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

1. ความหมายของสภาพแวดล้อมในวิทยาลัย (College Environment)

Pace and Stern 1958 (อ้างใน ชูพันธ์ สมเกื้อ, 2523) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในมหาวิทยาลัยว่า เป็นสิ่งบังคับให้ทุกคนในสังคมมหาวิทยาลัยต้องทำ เช่น การกระทำตามกฎหมาย ระเบียบ วินัย ข้อบังคับ และการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้เป็นสภาพแวดล้อมที่เสริมแรงให้ผลิตนักศึกษาเกิดความต้องการที่จะเสริมสร้างบุคลิกภาพได้ ดังนั้นถ้ามหาวิทยาลัยต้องการที่จะพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพตามที่พึงปรารถนา มหาวิทยาลัย

จำเป็นต้องสร้างสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และพัฒนาตัวเองจนสุดขีดความสามารถ เพื่อที่จะได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักศึกษาให้ไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

Harold (1964) ได้กล่าวว่า สภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัย หมายถึง ระบบการศึกษา ระบบการปกครอง และกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะทำให้นักศึกษาได้รับประสบการณ์ตรง เกิดการพัฒนาตนเอง เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทักษะ และความสนใจ

Astin (1968) ได้กล่าวถึง สภาพแวดล้อมสถาบันอุดมศึกษาว่าเป็นสิ่งเร้าอันทรงศักยภาพที่มีผลกระทบต่อพัฒนาการของนักศึกษา และสามารถที่จะศึกษาสภาพแวดล้อมสถาบันอุดมศึกษาได้โดยการสังเกตพฤติกรรมของนักศึกษา รวมทั้งกิจกรรม เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสถาบันนั้น ๆ

นอกจากนี้ อรรถพร คุณพันธ์ (2522) ได้นิยามสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยไว้ว่า หมายถึง การรับรู้และความประทับใจของนิสิตนักศึกษา ที่มีต่อลักษณะต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย ได้แก่ ชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย การบริหาร บรรยากาศในการเรียนการสอน พฤติกรรมเกี่ยวกับเพื่อน และอาคารสถานที่ ซึ่งมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่และพัฒนาการทุกด้านของมวลสมาชิกในมหาวิทยาลัย และลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้สามารถตรวจสอบได้ด้วยการสังเกตโดยตรง

นัยนา อ่างสันติกุล (2522) ให้ความหมายของสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยไว้ว่าหมายถึง การรับรู้พฤติกรรม เหตุการณ์ สถานที่หรือลักษณะใด ๆ ในมหาวิทยาลัยที่นิสิตนักศึกษาส่งเกตหรือรับรู้ได้และได้นิยามสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางวิชาการของนิสิตนักศึกษาไว้ว่า หมายถึง พฤติกรรม เหตุการณ์ สถานที่ หรือลักษณะใด ๆ ที่นิสิตนักศึกษารับรู้ว่า ก่อให้เกิดผลที่จะส่งเสริม หรือขัดขวางความก้าวหน้าของการพัฒนาความรู้ ความคิด ทักษะ และทักษะในวิชาชีพที่กำลังศึกษาเล่าเรียน

กล่าวโดยสรุป สภาพแวดล้อมในวิทยาลัย หมายถึง ลักษณะต่าง ๆ ในวิทยาลัยที่นักศึกษาสังเกต หรือรับรู้ได้ และมีอิทธิพลต่อการเรียน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติของนักศึกษา

2. องค์ประกอบของสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา

สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา ประกอบไปด้วยสิ่งต่าง ๆ มากมาย ดังมีผู้ศึกษาค้นคว้าไว้ดังต่อไปนี้

อรรถพงษ์ คุณพันธ์ (2521) ได้สร้างแบบสำรวจจำแนกสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยไทย ผลจากการศึกษาครั้งนั้น อรรถพงษ์ได้จำแนกองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยไทยไว้ 5 ประการ คือ สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับความประทับใจ สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับบรรยากาศในการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับความสัมพันธ์กับเพื่อน สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับบรรยากาศในการบริหาร สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับอาคารสถานที่

นัยนา อ่างสันติกุล (2522) ได้วิเคราะห์ถึงองค์ประกอบสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยไทย พบว่า องค์ประกอบสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยไทย ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางวิชาการของนิสิตนักศึกษา มีดังนี้ บรรยากาศในการเรียน พฤติกรรมของอาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับการสอน การเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตร สิ่งอำนวยความสะดวก บรรยากาศการบริหารและวินัยนิสิตนักศึกษา กีฬาและสันทนาการ บุคลิกภาพเพื่อนสนิท บริการทางวิชาการ

สุภาพร เลหาสถิตย์ (2526) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่อง โครงสร้างของทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อโรงเรียน ปรากฏผลว่า องค์ประกอบต่าง ๆ ต่อไปนี้ เป็นองค์ประกอบจริงของโรงเรียนคือ ครู การเรียนการสอน การปกครอง กิจกรรม เพื่อน การบริการ อาคารสถานที่

Astin (1968) ได้แบ่งสภาพแวดล้อมมหาวิทยาลัยไว้ 4 ประเภท คือ

1. สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับเพื่อน (Peer Environment)
2. สภาพแวดล้อมในห้องเรียน (Classroom Environment)
3. สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับการบริหาร (Administrative Environment)
4. สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับอาคารสถานที่ (Physical Environment)

Astin (1972) กล่าวว่า หน้าที่สำคัญของวิทยาลัยจะต้องพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้ที่มีคุณภาพ ซึ่งจะมองเห็นจากการที่นักศึกษาแสดงความคิดเห็นต่อสถาบัน และชื่อเสียงของสถาบันนั้น ๆ นอกจากนี้ บุคลิกภาพของนักศึกษาก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ทราบถึงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในสถาบัน

ต่อมาในปี ค.ศ. 1993 Astin ได้เขียนหนังสือ "What Matters in College ?" ขึ้น โดยกล่าวถึง ตัวแปรของสภาพแวดล้อม (Environmental variables) ที่มีอิทธิพลต่อ ความรู้และทัศนคติในการเรียน โดยเขาได้วัดตัวแปรดังกล่าวโดยใช้ Factor Analysis ได้ดังต่อไปนี้

1. ชนิดของสถาบันการศึกษา (Kind of institution) โดยพิจารณาถึงชนิด (Type) ว่าเป็น วิทยาลัย หรือ มหาวิทยาลัย ที่เปิดสอนชั้นสูงสุดทางการศึกษาระดับใด และอยู่ในสังกัด (Control) ของรัฐบาล หรือ เอกชน
2. หลักสูตร (Curriculum) ประกอบด้วย จำนวนรายวิชา, วิชาแกนของหลักสูตร (Core Curriculum) หรือ วิชาที่มีเนื้อหารวมของสหสาขาวิชา (Interdisciplinary)
3. อาจารย์ (Faculty) ประกอบด้วย วิธีการสอนที่อาจารย์ชอบใช้ในการจัดการเรียนการสอน, การให้คำปรึกษาแนะนำแก่นักศึกษา ทักษะคติ ค่านิยม ความเชื่อ และปฏิสัมพันธ์ของอาจารย์กับบุคคลอื่น ๆ และผู้บริหาร
4. กลุ่มเพื่อน (Student's peers) ประกอบด้วย ความสามารถทางวิชาการ และความสนใจ ค่านิยม ทักษะคติ ความเชื่อ และวิธีการในการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ

จากการศึกษาสภาพแวดล้อมของวิทยาลัยตามแนวคิดของนักวิชาการดังกล่าว ผู้วิจัยได้เลือกองค์ประกอบที่จะมีผลต่อแบบการเรียนที่พึงประสงค์มา 4 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักสูตร อาจารย์ เพื่อน และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ซึ่งจะกล่าวรายละเอียดต่อไป

3. องค์ประกอบของสภาพแวดล้อมในวิทยาลัยที่สัมพันธ์กับแบบการเรียนที่พึงประสงค์

แบบการเรียนที่พึงประสงค์มีผลมาจากองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมในวิทยาลัย ทั้งนี้เนื่องจากผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในวิทยาลัยขณะกำลังศึกษาอยู่ตลอดเวลา ในการวิจัยนี้ได้แบ่งองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับแบบการเรียนที่พึงประสงค์ดังนี้
หลักสูตร อาจารย์ เพื่อน และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

หลักสูตร

หลักสูตรเป็นองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมในวิทยาลัยอย่างหนึ่งซึ่งมีความสำคัญต่อผู้เรียนเป็นอย่างมาก เพราะหลักสูตรเป็นโครงการให้ความรู้และประสบการณ์ที่สถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาไปตามจุดมุ่งหมายที่กำหนด (บุญมี แพรยอด, 2529) ได้มีนักการศึกษาหลายท่านให้คำนิยามของหลักสูตรไว้แตกต่างกันมากมาย ดังนี้

สังกัด อุตสาหกรรม (2527) รวบรวมคำนิยามหลักสูตรไว้อย่างกว้างขวาง ได้แก่

1. หลักสูตร คือ รายวิชาหรือเนื้อหาสาระที่ใช้สอน
2. หลักสูตร คือ มวลประสบการณ์ที่โรงเรียนจัดให้แก่เด็ก
3. หลักสูตร คือ กิจกรรมการเรียนการสอน
4. หลักสูตร คือ สิ่งที่สังคมคาดหวังหรือมุ่งหวังจะให้เด็กได้รับ
5. หลักสูตร คือ สื่อกลางหรือวิถีทางที่จะนำเด็กไปสู่จุดหมายปลายทาง
6. หลักสูตร คือ ข้อผูกพันระหว่างครูและนักเรียน และสิ่งแวดล้อมทางการเรียน
7. หลักสูตร คือ กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ครู และสิ่งแวดล้อม

ทางการเรียน

Good 1973 (อ้างถึงใน สุภาวดี เครือโชติกุล, 2531) ได้ให้ความหมายตามหลักพจนานุกรมการศึกษาไว้ 3 ประการด้วยกันคือ

1. หลักสูตร คือ เนื้อหาวิชาที่จัดไว้เป็นระบบให้ผู้เรียนได้ศึกษาเพื่อให้จบชั้นหรือรับประกาศนียบัตรในหมวดวิชาสำคัญ ๆ เช่น หลักสูตรสังคมศึกษา หลักสูตรศิลปศึกษา เป็นต้น ความหมายของหลักสูตรข้อนี้หมายถึงหลักสูตรวิชา

2. หลักสูตร คือ ค่าโครงสร้างไปของเนื้อหาหรือสิ่งเฉพาะที่จะสอน ซึ่งโรงเรียนจัดให้แก่เด็กเพื่อให้เด็กมีความรู้จนจบชั้น หรือได้รับประกาศนียบัตร เพื่อให้สามารถเรียนต่อทางอาชีพต่อไป

3. หลักสูตร คือ กลุ่มวิชาและประสบการณ์ต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ ซึ่งนักเรียนได้เล่าเรียนภายใต้การแนะนำของโรงเรียน หรือสถาบันศึกษา

ในหลักสูตรพจนานุกรมศาสตร์นั้น จินตนา ยูนิพันธ์ (2527) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตรพจนานุกรมศาสตร์ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรพจนานุกรมศาสตร์ ฉบับพุทธศักราช 2525 ของทบวงมหาวิทยาลัย ประกอบด้วย

1. ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ซึ่งมีความสัมพันธ์สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาวิชาชั้นของสาขาวิชาพจนานุกรมศาสตร์ และสอดคล้องกับความต้องการของสังคม

2. โครงสร้างของหลักสูตร

3. โปรแกรมการเรียน
4. การประเมินผลการเรียนการสอน
5. คำอธิบายรายวิชาของทุกรายวิชาที่บรรจุอยู่ในหลักสูตร

สำหรับการกำหนดรูปแบบของหลักสูตรนั้น มีแนวความคิดของนักวิชาการทางหลักสูตรที่มีความคล้ายคลึงและแตกต่างกันไป เช่น รูปแบบของหลักสูตรในทัศนะของนิกลีย์ และอีแวนส์ (Ross L. Neagley and N. Dean Evans, 1967 อ้างใน สงัด อุทรานันท์, 2530) ได้แบ่งรูปแบบของหลักสูตรออกเป็น 3 รูปแบบใหญ่ ๆ และในแต่ละรูปแบบนั้นก็ยังมีรูปแบบย่อยลงไปอีก ดังนี้คือ

1. รูปแบบหลักสูตรที่เน้นเนื้อหาวิชา (Curriculum Designs Emphasizing Subjects) ประกอบด้วย รูปแบบย่อย ได้แก่ หลักสูตรรายวิชา หลักสูตรสัมพันธวิชา หลักสูตรหมวดวิชาหรือรวมวิชา หลักสูตรแกนวิชา หลักสูตรเน้นวัฒนธรรม และหลักสูตรบูรณาการ

2. รูปแบบหลักสูตรที่เน้นผู้เรียน (Curriculum Designs Emphasizing the Child) ประกอบด้วย หลักสูตรกิจกรรม (Activity Curriculum) หลักสูตรที่ยึดเอาเด็กเป็นศูนย์กลาง (Child-Centered Curriculum) และหลักสูตรประสบการณ์ (Experience Curriculum)

3. รูปแบบหลักสูตรที่เน้นสังคม (Curriculum Designs Emphasizing Society) ได้แก่ หลักสูตรที่ยึดเอาชุมชนเป็นศูนย์กลาง (Community-Centered Curriculum)

เมื่อพิจารณาหลักสูตรพหุบาลศาสตร์ปัจจุบันนี้ ได้ปรับปรุงและพัฒนาเป็นหลักสูตรพหุบาลศาสตร์ที่เน้นชุมชน และเริ่มใช้ตั้งแต่ 2528 การพัฒนาครั้งนี้เพื่อเป็นการสนองนโยบายสาธารณสุขมูลฐานนั่นเอง จึงนับได้ว่า หลักสูตรพหุบาลศาสตร์ที่เน้นชุมชนจัดเป็นรูปแบบหลักสูตรที่เน้นสังคม คือ เป็นหลักสูตรที่ยึดเอาชุมชนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งจุดมุ่งหมายนั้นจะมุ่งไปยังการสร้างควมมีมนุษยสัมพันธ์และเจตคติที่ดีในการทำงานร่วมกัน ดังจะเห็นได้จากปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรตอนหนึ่ง ซึ่งกำหนดไว้ว่า "การพหุบาลต้องอาศัยความสามารถหลายด้าน รวมทั้งทักษะทางสังคม ผู้สำเร็จการศึกษาจะต้องมีความสามารถใน

การทำงานเป็นทีมร่วมกับบุคลากรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการกำหนดความต้องการด้านสุขภาพของชุมชนและร่วมมือในการให้บริการสาธารณสุขได้ทุกระดับ" [หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (ต่อเนื่อง 2 ปี เทียบเท่าปริญญาตรี) หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2535] ดังนั้นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การสอนจะมุ่งเน้นความสำคัญของกระบวนการการทำงาน จะให้ความสำคัญแก่การสร้างความร่วมมือในการทำงาน จะเห็นได้ว่าเมื่อหลักสูตรมีแนวทางในลักษณะเช่นนี้ จะทำให้นักศึกษาพยาบาลมีแนวโน้มที่จะมีแบบการเรียนรู้ในลักษณะที่ต้องอาศัยปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวนักศึกษาด้วยกันและอาจารย์เป็นอย่างมาก นอกจากนี้ สังกัด อุตสาหกรรม (2527) ได้กล่าวว่เนื้อหาสาระวิชาของหลักสูตรและประสบการณ์นั้นว่ามีความสำคัญเป็นอันมาก เพราะเป็นเสมือนสื่อกลางที่จะพาผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ซึ่ง ชำรง บัวศรี (2532) ได้เสนอหลักเกณฑ์ในการเลือกเนื้อหาสาระดังนี้

1. มีประโยชน์ต่อผู้เรียนทั้งในปัจจุบันและอนาคต
2. สอดคล้องกับบุคลิกภาพและประสบการณ์ของผู้เรียน
3. มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับการศึกษานั้น
4. เชื่อถือได้และเป็นแก่นสารของความรู้ในวิชานั้น ๆ
5. สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของสังคม
6. ครอบคลุมความรู้หลาย ๆ ด้าน

โดยในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้นั้นควรจะเป็นลำดับจากง่ายไปยาก จากเนื้อหาที่ซับซ้อนน้อยไปสู่ที่ซับซ้อนมากขึ้น มีการจัดอย่างต่อเนื่อง และมีการผสมผสานเพื่อให้ผู้เรียนเกิดแนวคิดที่ชัดเจน (Tyler, 1969) เมื่อพิจารณาโปรแกรมการศึกษาของหลักสูตรต่อเนื่อง จะพบว่าในปีแรกของการศึกษาจะเน้นความรู้ภาคทฤษฎีในหมวดวิชาพื้นฐานทั่วไป หมวดวิชาพื้นฐานวิชาชีพ สำหรับหมวดวิชาชีพพยาบาลจะเรียนทฤษฎีควบคู่ไปกับการปฏิบัติ โดยทางวิทยาลัยพยาบาลจะจัดให้มีการทบทวนความรู้ในหมวดวิชาต่าง ๆ เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเริ่มต้นเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาต่อไป ซึ่งนับว่ามีประโยชน์ต่อนักศึกษาพยาบาลเป็นอย่างมาก เพราะนักศึกษาพยาบาลบางคนห่างเหินจากการศึกษาไปนาน การเตรียมพร้อมสำหรับเนื้อหาที่จะต่อเนื่องไปยังบทเรียนใหม่ จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนใหม่ได้ง่ายขึ้น สำหรับการจัดการเรียนการสอนในภาคการศึกษาในปีที่ 4 จะเน้นหนักไปยังหมวดวิชาชีพพยาบาล โดยมีการเรียนภาคทฤษฎีควบคู่ไปกับการฝึกภาคปฏิบัติ ซึ่งแต่ละวิทยาลัย

พยายามจะจัดแตกต่างกันไป เช่น บางวิทยาลัยพยายามจะจัดเรียนภาคทฤษฎี 3 วัน ฝึกปฏิบัติ 2 วัน หรือเรียนภาคทฤษฎีจบก่อนแล้วจึงฝึกภาคปฏิบัติ หรือฝึกภาคปฏิบัติครึ่งวัน เรียนภาคทฤษฎีครึ่งวัน เป็นต้น ซึ่งในภาคการศึกษาที่ 2 ของปีที่ 3 และปีที่ 4 นักศึกษาพยาบาลจะได้เรียนในหมวดวิชาเลือกเสรีที่นักศึกษาพยาบาลแต่ละคนสนใจ เกี่ยวกับโปรแกรมการศึกษานั้น ทุกวิทยาลัยพยาบาลจะยึดรูปแบบตามหลักสูตรต่อเนื่องที่กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดเป็นแบบแผนในการจัดการเรียนการสอน อย่างไรก็ตามแต่ละวิทยาลัยพยาบาลมีข้อแตกต่างกันไป ทั้งนี้เพราะมีการปรับให้เหมาะสมกับลักษณะและความพร้อมของแต่ละสถานที่ [หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (ต่อเนื่อง 2 ปี เทียบเท่าปริญญาตรี)]

จากการที่นักศึกษาพยาบาลหลักสูตรต่อเนื่อง ซึ่งจัดเป็นผู้เรียนวัยผู้ใหญ่และ เคยมีประสบการณ์การทำงานด้านพยาบาลมาก่อน เมื่อเข้าศึกษาต่อนั้นก็มีความมุ่งหวังที่จะนำความรู้ใหม่ที่ได้ไปใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลที่ยุ่งยากและซับซ้อนขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นถ้าการจัดโปรแกรมการศึกษามีเนื้อหาสาระและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้มีความเหมาะสมครอบคลุมต่อเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ย่อมทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจ และเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนอยากเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดตารางเวลาเรียนในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัตินั้น ไม่ควรจัดให้ติดต่อกันทั้งวัน เพราะความเหนื่อยล้าจะเป็นอุปสรรคของการเรียนรู้ (เชียรศรี วิวิธศิริ, 2527) และจะทำให้ผู้เรียนมองว่าการเรียนเป็นสิ่งที่ยาก ทำให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาที่เรียน และอาจจะแสดงพฤติกรรมโดยหลีกเลี่ยงที่จะเรียนวิชานั้น ๆ ซึ่งจะ เป็นผลเสียต่อผู้เรียนเป็นอย่างมาก สำหรับการ จัดชั่วโมงสำหรับการเรียนรู้ด้วยตนเองแก่ผู้เรียนนั้นควรมีอัตราส่วนที่เหมาะสมตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ เพื่อส่งเสริมการค้นคว้าด้วยตนเองอย่างอิสระ

เกี่ยวกับวิธีการประเมินผลซึ่งเป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของหลักสูตร พบว่ามีความสัมพันธ์กับแบบการเรียนที่พึงประสงค์ กล่าวคือ การประเมินผลถ้าเน้นข้อสอบที่เป็นความจำ ผู้เรียนก็จะเรียนในลักษณะแบบผิวเผิน หรือท่องจำ หรือถ้าสอบบ่อยเกินไป ก็มีผลขัดขวางลักษณะการเรียนที่เป็นตัวของตัวเอง (มณีรัตน์ จรุงเดชากุล และคณะ, 2535)

Torres and Stanton (1983) ได้สรุปเกี่ยวกับเครื่องมือและแนวการพิจารณาเครื่องมือประเมินผลที่ใช้ในการศึกษาพยาบาลว่ามี 5 ชนิดคือ

1. แบบทดสอบปรนัย มีประโยชน์ในการวัดความรู้ความเข้าใจ การนำไปใช้สำหรับการทดสอบเพื่อจัดระดับ

2. แบบทดสอบอัตนัย ใช้ได้ดีในการวัดการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดสร้างสรรค์
3. สถานการณ์จำลอง ใช้สำหรับวัดความรู้ เจตคติ ทักษะในการคิดวิเคราะห์ แต่การสร้างค่อนข้างยาก และใช้เวลามาก
4. งานที่มอบหมายเฉพาะบุคคล ใช้สำหรับการวัดมโนทัศน์ ความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์ เช่น ภาคนิพนธ์ รายงานการศึกษา แผนการพยาบาล เป็นต้น
5. ทดสอบการปฏิบัติในคลินิก เป็นการประเมินความสามารถของผู้เรียนในการปฏิบัติการพยาบาล ซึ่งวิธีการประเมินจะต้องใช้การสังเกต การสอบถามด้วย

การประเมินผลเป็นการประเมินความสามารถของผู้เรียนว่าบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้หรือไม่ ดังนั้นถ้าใช้วิธีการประเมินผลในรูปแบบที่เน้นความสามารถในการค้นคว้าหรือรายงานกลุ่ม นักศึกษาจะมีแบบการเรียนรู้แบบลึก คือ ค้นคว้าด้วยตนเองอย่างอิสระหรือให้ความร่วมมือในการทำงานกลุ่มมากกว่าการประเมินที่เน้นการสอบแบบปรนัย ซึ่งบางครั้งข้อคำถามอาศัยเฉพาะความจำเป็นส่วนมาก นักศึกษาก็จะมีวิธีการเรียนรู้แบบตื้น คือ จำเนื้อหาเพื่อนำไปใช้สอบเท่านั้น จึงนับได้ว่าการประเมินผลก็มีผลต่อแบบการเรียนรู้ของนักศึกษาจากแนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรข้างต้น จึงเป็นการสนับสนุนได้ว่า หลักสูตรเป็นองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมในวิทยาลัยอย่างหนึ่งที่น่าจะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับแบบการเรียนรู้ที่พึงประสงค์

อาจารย์

อาจารย์เป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การผลิตบัณฑิตให้ตรงกับเป้าหมายของหลักสูตร พฤติกรรมและลักษณะการสอนของอาจารย์มีผลต่อการเรียนรู้และการปรับตัวของผู้เรียน การสอนของอาจารย์นอกจากจะเป็นการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาแก่ผู้เรียนแล้วยังเป็นการจูงใจให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อความต้องการในการเรียนรู้ของตนเอง สนับสนุนและส่งเสริมแบบการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนอยู่เสมอ ทั้งนี้เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปสู่ความมีศักยภาพและเรียนรู้ตลอดชีวิต (Thompson, 1993) ดังนั้น อาจารย์จึงเป็นผู้มีบทบาทอย่างมากในการจัดการเรียนการสอน

Hulsmeyer and Bowling (1986) ได้กล่าวถึงปัจจัยของอาจารย์ 4 ประการ ในการสอนอย่างมีประสิทธิภาพคือ

1. ความรู้ของครู (The teacher's level knowledge)
2. การจัดสื่อการสอน (Organization of teaching materials)
3. การแสดงออกของบุคลิก ลักษณะท่าทาง (Presentation style)
4. การปรับปรุงวิธีการสอนให้มีประสิทธิภาพ (Concern for teaching with a desire to improve teaching effective)

Eason and Corbett (1991) ได้ศึกษาโดยการสำรวจลักษณะของครูที่นักศึกษาพยาบาลหลักสูตรต่อเนื่องต้องการ และจัดกลุ่มรายการของครูที่ผู้เรียนมีความเห็นตรงกันเป็นส่วนใหญ่ไว้ 20 รายการ ดังนี้ ครูตอบคำถามต่าง ๆ ชัดเจน สอนโดยให้ดูภาพยนตร์และมีคู่มือ ยกตัวอย่างกรณีศึกษา สอนชัดเจน เลือกใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย มีความรู้ดีในวิชาที่สอน มีการเตรียมการสอนที่ดี มีอารมณ์ขัน สอนสนุกสนาน สนใจต่อความรู้สึกของนักศึกษา มีความจริงใจ ให้ความช่วยเหลือแก่นักศึกษา มีความกระตือรือร้น มีพลัง เป็นบุคคลที่น่าสนใจ มีบุคลิกที่ดึงดูดผู้เรียนและบอกข่าวสารต่าง ๆ อยู่เสมอ

สุพันธ์ บุญชูวงศ์ (2531) ได้กล่าวถึงลักษณะการสอนที่ดี สรุปได้ดังนี้

1. มีการส่งเสริมนักเรียนให้เรียนด้วยการกระทำ จึงจะเป็นการเรียนรู้ที่ให้ประสบการณ์ที่มีความหมาย
2. มีการส่งเสริมให้นักเรียนเรียนด้วยการทำงานกลุ่ม เป็นการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น และยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
3. มีการตอบสนองความต้องการของนักเรียน
4. การสอนให้สัมพันธ์ระหว่างวิชาที่เรียนและวิชาอื่น ๆ ในหลักสูตรเป็นอย่างดี
5. มีการใช้สื่อการสอน เพื่อสร้างความสนใจ และช่วยให้นักเรียนเข้าใจได้ง่ายขึ้น
6. มีกิจกรรมให้นักเรียนทำหลายอย่าง โดยให้ลงมือปฏิบัติจริง และดูแลผลการปฏิบัติของตนเอง
7. มีการส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ความคิดอยู่เสมอ ด้วยการซักถาม หรือให้แสดงความคิดเห็น
8. มีการส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของนักเรียน

๑. มีการใช้การจูงใจ ในระหว่างการเรียนการสอน เพื่อกระตุ้นและชี้แนวทางให้นักเรียนเกิดความสนใจตั้งใจในการเรียน และทำกิจกรรมยิ่งขึ้น

10. มีการส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแบบประชาธิปไตยด้วยการเปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น มีการรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีส่วนร่วมในการวางแผนงานร่วมกับครู

11. มีการเร้าความสนใจก่อนลงมือทำการสอนเสมอ

12. มีการประเมินผลอยู่ตลอดเวลา โดยวิธีการต่าง ๆ

ผู้สอนนับได้ว่าเป็นตัวแบบในการเรียนรู้ที่เสริมสร้างสนับสนุนให้ผู้เรียนซึมซาบได้โดยตลอดเวลา อนึ่งตัวแบบการเรียนรู้จะมีอิทธิพลต่อผู้เรียนโดยตรง เพราะผู้เรียนได้เห็นอย่างประจักษ์แจ้ง เกิดการยอมรับ มีความชอบ มีความเชื่อถืออย่างสมเหตุสมผล ทำให้การเรียนรู้เป็นไปตามที่ปรารถนา ดังนั้นผู้สอนต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการทำวิจัย การนำผลวิจัยมาใช้ในการเรียนการสอน พัฒนาความรู้ทางวิชาการ การบริการชุมชนทางวิชาการ โดยเฉพาะนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรต่อเนื่อง เป็นนักศึกษาผู้ใหญ่ ผู้สอนจึงต้องเข้าใจการเรียนรู้ของผู้ใหญ่และธรรมชาติของผู้เรียนผู้ใหญ่ เข้าใจในกระบวนการสอน มีการใช้วิธีการสอน และเลือกใช้เทคโนโลยีในการสอน ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีต่อการสอน

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าการเรียนรู้คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ผู้สอนจะต้องสร้างโอกาสเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และเปิดทางเลือกในกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นที่ไปในทิศทางที่พึงประสงค์ ควรให้โอกาสผู้เรียนมีอิสระในการเรียนรู้ จากการศึกษาของผู้สอนเป็นผู้กำหนดบรรยากาศเกี่ยวกับการเรียนการสอน (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537) บรรยากาศการเรียนการสอนที่ดีย่อมส่งเสริมแนวทางให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สิริวรรณ ศรีนวล (2526) ได้สรุปแนวทางการจัดบรรยากาศในห้องเรียน สรุปได้ดังนี้

1. บรรยากาศของการเรียนการสอนในชั้นเรียน ครูต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีพัฒนาการในทางสติปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคมอย่างเต็มที่ ผักผ่อนการใช้สติปัญญา คือ มีกระบวนการในการคิดอย่างเต็มที่ ผักผ่อนการใช้สติปัญญา คือ มีกระบวนการในการคิดอย่างมีเหตุผลการมีเจตคติที่ดีต่อผู้อื่น การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่น รวมทั้งการมีสัมพันธภาพที่ดีต่อผู้อื่น

2. การจัดบรรยากาศในห้องเรียนที่ต้อส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะในการควบคุมตนเองและรับผิดชอบตนเอง โดยให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองให้มากที่สุด ให้โอกาสนักเรียนในการค้นหาวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยครูคอยให้คำแนะนำและแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้น

Roger 1969 (อ้างถึงใน สุริพร กลุณาม, 2534) มีความเห็นเกี่ยวกับบรรยากาศในห้องเรียน สรุปว่า ควรคำนึงถึงลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ความคิดกับความรู้สึกทำที่ที่มีต่อกัน ตลอดจนเจตคติ ค่านิยม ความเชื่อ ควรได้รับความสนใจและให้ความสำคัญไม่น้อยไปกว่าการเน้นทางวิชาการและสติปัญญา เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่มีบรรยากาศไม่ตึงเครียดเป็นการเสริมความอบอุ่นมั่นใจ และเชื่อถือกันระหว่างครูและนักเรียน จึงย่อมจะเอื้ออำนวยการเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และสุขภาพจิตของนักเรียนได้มาก

จะเห็นได้ว่าอาจารย์นับว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างมากต่อการจัดการเรียนการสอน เพราะเป็นผู้กำหนดเนื้อหาสาระวิชาวิธีการสอน กำหนดบรรยากาศในห้องเรียน เพื่อให้การเรียนรู้ได้บรรลุวัตถุประสงค์ตามจุดมุ่งหมาย อีกทั้งการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์นั้น ส่งเสริมความใกล้ชิดระหว่างอาจารย์กับนักศึกษาเป็นอันมาก เพราะอาจารย์จะต้องสอนทั้งภาคทฤษฎีและนิเทศในการฝึกภาคปฏิบัติอีกด้วย ดังนั้นนับได้ว่าเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้เป็นอย่างมาก เพราะนักศึกษามักจะเลียนแบบจากอาจารย์ซึ่งเป็นแม่แบบในการประพฤติปฏิบัติ ตลอดจนทัศนคติต่อวิชาชีพเป็นอย่างดี อาจารย์จึงเป็นองค์ประกอบหนึ่งซึ่งน่าจะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับแบบการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของนักศึกษา

เพื่อน

นักศึกษากับเพื่อนเป็นสิ่งที่ปราศจากกันไม่ได้ เพราะเมื่อเข้ามาศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาแล้ว นักศึกษาต้องมาใช้ชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมใหม่ รวมทั้งต้องได้พบปะกับเพื่อนใหม่ด้วย และจากการที่มีสัมพันธ์ภาพระหว่างกันนี้ จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ทางกายภาพ ทางเศรษฐกิจ และการช่วยเหลืออย่างไม่เป็นทางการขึ้น การที่นักศึกษาแต่ละคนมีบทบาทและอิทธิพลต่อกันจากการที่ได้พบปะติดต่อกันนี้ จะทำให้นักศึกษามีความคาดหวังในบทบาทของนักศึกษาคนอื่น ๆ ซึ่งในกระบวนการคบเพื่อนจะเป็นแรงหนุนอันสำคัญที่เกี่ยวกับการคงไว้หรือเปลี่ยนคุณค่า ทัศนคติใหม่ได้ (Feldman and Newcomb, 1973 อ้างถึงใน ประกอบ คุปรัตน์, 2525) จากการศึกษาผลงานวิจัยที่ผ่านมาจะพบว่าเมื่อนักศึกษาประสบ

ปัญหาส่วนใหญ่จะขอคำปรึกษาจากเพื่อนเป็นอันดับแรก (ปัญหากรณ์ ชุตังกร และคุณลักษณะ จารุวัฒน์จามร, 2519) และเพื่อนเป็นส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการปรับตัวเมื่อเข้ามาศึกษาในระดับอุดมศึกษา ถ้านักศึกษาคบเพื่อนดีก็จะประสบความสำเร็จในการศึกษา แต่ถ้าคบเพื่อนไม่ดีก็จะถูกชักจูงไปในทางที่เสียหายได้ (Garbarino, 1985) นอกจากนี้นักศึกษาแต่ละคนมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมตามกลุ่มที่ตนเองคบหาอยู่ด้วย เมื่อพิจารณาถึงการจัดการเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์ในหลักสูตรที่เน้นชุมชนนั้น จะส่งเสริมการทำงานเป็นกลุ่มของนักศึกษา ดังนั้นจึงทำให้นักศึกษายพบาลมีโอกาสมิมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเพื่อนนั้นนับว่ามีอิทธิพลต่อนักศึกษาแทบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเรียนและด้านส่วนตัว รวมทั้งเจตคติและค่านิยมต่าง ๆ

อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนที่มีต่อนักศึกษาแต่ละคนนี้มีดังนี้ (Feldman and Newcomb, 1973 อ้างถึงใน ประจวบ คุปรัตน์, 2525)

1. กลุ่มช่วยเชื่อมโยงชีวิตภายในครอบครัวกับพ่อแม่หรือผู้ปกครองกับชีวิตการทำงานในโลกกว้าง ช่วยให้นักศึกษาผ่านพ้นยุควิกฤตต่าง ๆ และมีอิสระจากบ้านและครอบครัว
2. กลุ่มสามารถกำหนดการกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนและวิชาการได้ในบางโอกาส
3. เพื่อนสามารถให้กำลังใจในเรื่องทั่ว ๆ ไป ซึ่งไม่สามารถจะหาได้จากคณาจารย์ ชั้นเรียน หรือหลักสูตรที่กำหนดไว้
4. เพื่อนให้โอกาสแก่นิสิตนักศึกษาในการศึกษาอยู่ร่วมกัน โดยเฉพาะกับผู้ที่มิภูมิหลัง ความสนใจ และการฝึกอบรมที่แตกต่างกัน
5. เพื่อนช่วยเสริมคุณค่าภายในกลุ่มให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น และยากที่จะเปลี่ยนแปลงและอาจแสดงออกในรูปทำทนายและต่อต้านคุณค่า ความคิดเก่า ๆ กระตุ้นความสำนึกทางวิชาการ และเป็นเครื่องทดสอบแนวความคิด ประสิทธิภาพใหม่ ๆ แนะนำการอาชีพ กระตุ้นและให้กำลังใจนิสิตนักศึกษาที่กำลังจะเปลี่ยนแนวความคิด
6. กลุ่มช่วยให้นิสิตนักศึกษามีความมั่นใจ และพอใจในตนเองยิ่งขึ้น ตอบสนองความสนใจของนิสิตนักศึกษา ที่ไม่ได้รับการตอบสนองทางด้านวิชาการ หรือล้มเหลวทางวิชาการมาแล้ว และเพื่อนมีส่วนในการชักจูงให้เลิกล้มการศึกษาหรือลาออกจากสถาบัน
7. เพื่อนช่วยฝึกการเข้าสังคม และการสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัว ซึ่งจะมีผลต่อนิสิตนักศึกษาในการให้ความช่วยเหลือกัน เมื่อสำเร็จออกไปทำงานแล้ว

และวัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2523) ได้สรุปอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนดังนี้

1. เป็นกลุ่มที่ประสานชีวิตจากสังคมในบ้านไปสู่สังคมมหาวิทยาลัย ทำให้นิสิต นักศึกษารู้สึกว่าตนเองประสบความสำเร็จในด้านใดด้านหนึ่ง
2. เป็นกลุ่มที่จะสนับสนุนและเป็นเครื่องมือให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่มพฤติกรรมของการศึกษาในมหาวิทยาลัย
3. เป็นกลุ่มที่สนับสนุนสนองอารมณ์และจิตใจและความต้องการของนิสิต ซึ่งอาจไม่ตรงกับของอาจารย์ ห้องเรียน และมหาวิทยาลัย
4. เป็นกลุ่มที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาเรียนรู้และเข้าใจชีวิตการอยู่ร่วมกัน การสมาคมและการทำงานกับคนที่มีความหลังแตกต่างกันได้ดี
5. กลุ่มเพื่อนอาจจะช่วยยั้งให้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ กระตุ้นให้เกิดความคิดหรือประสบการณ์ใหม่ ให้กำลังใจในการเปลี่ยนแปลงของนิสิต หรือในทางกลับกัน กลุ่มเพื่อนก็อาจจะช่วยกันบำรุงรักษาสภาพที่คงเดิมไว้ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงอะไรก็ได้
6. นักศึกษาที่เรียนไม่ค่อยดีหรือมีความผิดหวัง กลุ่มเพื่อนจะช่วยให้เขาเลือกทางออกทางอื่น หรือช่วยให้เขามีภาพพจน์ในทางบวก โดยที่จะสนับสนุนให้ความสนใจต่อสิ่งอื่นที่มีใช้การศึกษา
7. องค์การบริหารนิสิตนักศึกษา มักจะทำหน้าที่เป็นพรพรคนวากของนิสิตแต่ละคน

จะเห็นได้ว่ากลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลอย่างมากต่อนักศึกษา ไม่ว่าจะในด้านความเป็นอยู่ของชีวิตโดยทั่วไป หรือในด้านการเรียนรู้ทางวิชาการ (นัยนา อ่างสันติกุล, 2522) เพราะถ้าเขาได้อยู่ในกลุ่มเพื่อนที่มีลักษณะขยัน กระตือรือร้นในการเรียน เขาก็จะมีพฤติกรรมเลียนแบบไปตามอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนนั้น ๆ นอกจากนี้กลุ่มเพื่อนที่มีบรรยากาศเป็นกันเอง เข้าอกเข้าใจกัน ช่วยเหลือกัน ผู้เรียนก็มีแนวโน้มที่จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีไปด้วย (จินตนา ยูนิพันธุ์, 2527) วิธีการเรียนที่พึงประสงค์ในลักษณะดังกล่าวย่อมเป็นลักษณะอันพึงประสงค์ที่นักศึกษาพึงมี ซึ่งเป็นที่ต้องการของสถาบันการศึกษาทั่วไป จึงนับได้ว่าองค์ประกอบด้านเพื่อนน่าจะมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อแบบการเรียนรู้ที่พึงประสงค์

สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

นักการศึกษาส่วนใหญ่ยอมรับแล้วว่า ครูมิใช่ตัวจักรสำคัญที่จะสร้างความเจริญเติบโตแก่เด็กทุกด้าน อาคารสถานที่และการจัดสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน มีส่วนช่วยสร้างเสริมความเจริญงอกงามทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคม ของนักเรียนอยู่มาากทีเดียว (เอนกกุล กวีแสง, 2520) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดีจะมีผลต่อความมั่นใจในการเรียนของผู้เรียน ทำให้มีผลต่อแบบการเรียนรู้ที่พึงประสงค์

สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง สภาพแวดล้อมด้านวัตถุ ได้แก่ บริเวณวิทยาลัย อาคารเรียน ห้องเรียน หรือห้องประกอบอื่น ๆ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนระบบแสงสว่าง เสียง และการถ่ายเทอากาศ

ฝ่ายวิชาการของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2523) ได้ให้หลักเกณฑ์ในการจัดห้องเรียน เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ควรมีลักษณะดังนี้

1. การจัดสภาพห้องเรียนนั้นต้องคำนึงถึงลักษณะการเรียนการสอนและวิธีการสอน โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ของการใช้ เช่น จะใช้เพื่อบรรยายกลุ่มใหญ่หรือเพื่อใช้สอนกลุ่มย่อย จึงควรจัดสภาพห้องเรียนให้สอดคล้องกับการใช้ นอกจากนี้ในการจัดห้องเรียนต้องคำนึงถึงบรรยากาศที่ต้องการให้เกิดขึ้น เช่น ต้องการให้นักเรียนได้ทำการอภิปรายโดยทั่วถึงทุกคน การจัดที่นั่งในลักษณะวงกลมจะให้บรรยากาศดังกล่าวดีกว่า การจัดที่นั่งแบบสี่เหลี่ยมจัตุรัสหรือสี่เหลี่ยมผืนผ้า ในบางคราวการจัดห้องควรจะได้คำนึงถึงความสะดวก ความยืดหยุ่นของการใช้ เช่น จัดเป็นห้องขนาดใหญ่แต่มีแนวกั้นแบบพับเก็บได้สะดวก

2. โถง แก้อื้อ ควรเป็นแบบที่เบาไม่ทื่อทะ เพื่อสะดวกต่อการเคลื่อนย้ายหรือปรับปรุงลักษณะภายในห้องเรียน สำหรับการปรับแก้ที่นั่งเรียนในห้องเรียนพึงระวังอย่าให้มีการบังกัน ทำให้เห็นครูหรือกระดานดำไม่สะดวก อาจจัดเก้าอี้ให้สลับกัน คือไม่ต้องจัดให้ตรงกับแถวหน้าเหมือนกันหมด สำหรับครูซึ่งเป็นจุดสำคัญที่นักเรียนจะให้ความสนใจและติดตามการสอนไปได้ตลอด จำเป็นต้องให้นักเรียนได้มองเห็น โดยทั่วหน้ามิฉะนั้นนักเรียนอาจหันความสนใจไปกับสิ่งต่าง ๆ ดังนั้นอาจต้องยกพื้นครูให้สูงขึ้นเพื่อจะได้มองเห็นโดยทั่วถึงหรืออาจทำห้องบรรยายแบบยกพื้นด้านหลังสูงแล้วเทกำลังมาด้านหน้า ลักษณะ เช่นนี้ เป็นห้องเรียนซึ่งเหมาะสมแก่การสาธิตเพราะนักเรียนจะเห็นครูได้ชัดเจนดี

3. เสียง ในการสอนนั้นต้องคำนึงว่าต้องการบรรยายฝ่ายเดียวหรือต้องการให้มีการแลกเปลี่ยนความคิด ถ้าต้องการแลกเปลี่ยนจำต้องให้เกิดการโต้เถียงจากผู้พูดทุกท่าน การใช้เครื่องขยายเสียงต้องคำนึงถึงเสียงสะท้อนด้วย

4. ไฟฟ้าและแสงสว่าง แสงสว่างภายในห้องเรียนจะได้จากแสงธรรมชาติและแสงจากหลอดไฟ แสงที่ได้จากธรรมชาติบางแห่งอาจสว่างเกินไป เช่น บริเวณใกล้หน้าต่าง จึงควรได้มีการกันแสงไว้บ้าง สำหรับแสงที่ได้จากหลอดไฟควรจะได้มีการติดตั้งหลอดไฟในตำแหน่งที่พอเหมาะ สำหรับการใช้ไฟฟ้าควรจะได้มีการติดตั้งปลั๊กไฟในตำแหน่งที่เหมาะสม เช่น ที่พื้นห้องเรียน หรือที่ผนังห้องเรียนโดยรอบ เพื่อจะได้สะดวกแก่การใช้

5. การระบายอากาศในห้องเรียนจำเป็นต้องมีการถ่ายเทอากาศ โดยการติดตั้งหน้าต่างให้ถูกทิศทางลม เกิดการหมุนเวียนของอากาศโดยสะดวก

6. อุปกรณ์โสต การเลือกใช้และติดตั้งอุปกรณ์โสตต้องให้ความระมัดระวัง เช่น การติดตั้งจอในห้องเรียนถ้าเป็นห้องสี่เหลี่ยมจัตุรัสการติดตั้งจอมุมห้องจะเก็บคนดูได้มาก แต่ถ้าเป็นห้องสี่เหลี่ยมผืนผ้าการตั้งจอด้านหน้าห้อง (ด้านแคบ) จะเก็บคนดูได้มาก อาจใช้จอชนิดม้วนได้ติดไว้เหนือกระดานดำจะทำให้ใช้ได้ทั้งกระดานดำและจอ อุปกรณ์ที่ใช้มากอีกอย่างคือ เครื่องฉายข้ามศีรษะ เครื่องฉายสไลด์

นอกจากสถานที่ตั้งของสถาบันการศึกษาที่เหมาะสม สภาพห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนการสอนแล้ว สถานที่พักผ่อนหย่อนใจในร่มของนักศึกษายังเป็นสถานที่ที่จะช่วยเสริมทางสังคมของนักศึกษาได้เป็นอย่างดี เพราะนักศึกษาย่อมมีความต้องการได้สมาคมและสนทนากับกลุ่มเพื่อนของตนนอกชั้นเรียน ซึ่งนักศึกษาจะได้เรียนรู้แลกเปลี่ยนความคิดจากเพื่อน ครู และคนอื่น ๆ จากการสนทนาและพบปะกันอย่างไม่เป็นทางการนี้เป็นอย่างมาก สถานที่นั่งพักผ่อนหย่อนใจในร่มของนักศึกษาจึงควรเป็นศูนย์กลางที่รวมของนักศึกษาและไม่ควรอยู่ติดกับห้องสมุด หอประชุมหรือโรงอาหาร ในบริเวณควรจัดให้มีโต๊ะ เก้าอี้ นั่งทำงานได้เป็นกลุ่มย่อย ๆ มีการตกแต่งบริเวณ มีบริการต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์สาธารณะ ตู้น้ำดื่ม ฯลฯ

สำหรับสื่อการเรียนการสอน พบว่า เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งส่วนหนึ่งในกระบวนการเรียนการสอนของผู้เรียนและผู้สอน เพราะเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจสิ่งที่เรียนได้ชัดเจนขึ้น ผลการวิจัยหลายครั้งระบุว่า การสอนที่ใช้สื่อที่ดีนั้น จะทำให้ผู้เรียนเรียนได้เร็วกว่า ประหยัดเวลากว่า ถูกต้องแม่นยำหรือสื่อความหมายได้ดีกว่า ผู้เรียนไม่เกิดความเบื่อหน่าย ผลการเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น (อุทิศ นวลเจริญ, 2529)

นันทา วิฑูฒิกัตต์ (2533) ได้สรุปแนวความคิดจากนักวิชาการหลายท่านเกี่ยวกับประโยชน์ของสื่อการเรียนการสอน ดังนี้

1. เป็นศูนย์รวมความสนใจ เป็นการสร้างแรงจูงใจและเร้าความสนใจให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกอยากเรียน สนุกสนานและเพลิดเพลิน
2. ช่วยให้ผู้เรียนมีประสบการณ์กว้างขวางขึ้น ช่วยขยายสิ่งแวดล้อมของผู้เรียน
3. ทำให้นักเรียนเกิดประสบการณ์ร่วมกันและเข้าใจเหมือนกัน
4. คุณภาพของการเรียนรู้ดีขึ้นทำให้สิ่งที่เข้าใจยากเข้าใจได้ง่ายขึ้น เพราะสื่อการสอนสามารถแปลงนามธรรมให้กลายเป็นรูปธรรม และสามารถสร้างสถานการณ์จำลองได้ด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่ ทำให้ประหยัดเวลาในการสอนมาก
5. ช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง จำได้นาน ประทับความรู้สึกได้นาน และทำได้เร็วขึ้น ดีขึ้น เช่น จำได้ทุกคำพูดหรือทุกเหตุการณ์ที่ได้มาจากโทรทัศน์
6. สามารถเอาชนะ เวลา สถานที่ ระยะทาง และขนาดได้ กล่าวคือ
  - 6.1 นำสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีตกลับมาศึกษาได้ในปัจจุบัน
  - 6.2 นำสิ่งที่อยู่ไกลมาศึกษาได้
  - 6.3 ย่อหรือขยายขนาดของวัสดุให้สะดวกนำมาประกอบการเรียนการสอนได้
  - 6.4 ทำสิ่งที่เคลื่อนไหวเร็วให้เคลื่อนไหวช้าลงจนสังเกตเห็นได้
  - 6.5 ทำสิ่งที่เคลื่อนไหวช้าให้เคลื่อนไหวเร็วขึ้น
7. มีส่วนช่วยเสริมสร้างความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
8. ช่วยให้ผู้เรียนรู้ได้มากในเวลาที่รวดเร็ว ย่นระยะเวลาในการเรียน เช่น บางเรื่องไม่ต้องค้นคว้าจากหนังสือ
9. มีส่วนช่วยเสริมสร้างทัศนคติที่ดีได้
10. เรียนตามความสนใจและความสามารถ เช่น ชุดการสอน บทเรียนสำเร็จรูป เป็นต้น
11. เรียนเข้าใจได้ด้วยตนเอง เช่น เทปบันทึกภาพ เทปบันทึกเสียง หุ่นจำลองของตัวอย่าง ฯลฯ

นอกจากนี้ห้องสมุดเป็นสิ่งแวดลอมทางกายภาพที่สำคัญอย่างหนึ่ง เพราะเป็นแหล่งให้บริการในด้านความรู้ ความคิด ตลอดจนข่าวสารต่าง ๆ ห้องสมุดจึงเป็นแหล่งที่มีความสำคัญต่อการศึกษามาก โดยเฉพาะในสังคมและชีวิตความเป็นอยู่สมัยใหม่ ซึ่งข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้รับการพัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว ห้องสมุดจะช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เพิ่มพูนความรู้ที่ได้เรียนรู้ หรือศึกษามาให้กว้างขวางและเข้าใจแจ่มชัดขึ้น สนับสนุนการค้นคว้าด้วยตนเองอย่างอิสระ ตลอดจนเป็นแหล่งที่ให้บริการศึกษาตลอดชีวิต ห้องสมุดของวิทยาลัยพยาบาลจัดเป็นห้องสมุดประเภทห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย (College and University Library) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ดังนี้ (ประทีป จรัสรุ่งรวิวรร, 2533)

1. เพื่อเป็นศูนย์กลางในการติดต่อประสานงานกับมหาวิทยาลัยอื่นในด้านเอกสาร การวิจัย
2. เพื่อเป็นศูนย์กลางของการค้นคว้าสำหรับนิสิตนักศึกษาและอาจารย์ สนองความต้องการในทางหนังสือทั้งในด้านประกอบหลักสูตรและในด้านให้ความรู้ทั่วไป
3. เพื่อช่วยให้อาจารย์และนิสิตนักศึกษาได้รับความสะดวกในการศึกษาค้นคว้า และวิจัย
4. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการในทางวิชาการ โดยให้อาจารย์และนิสิตนักศึกษาได้มีโอกาสแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากหนังสือและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ในห้องสมุด
5. เพื่อส่งเสริมและกระตุ้นให้นิสิตนักศึกษาสร้างนิสัยรักการอ่าน ไปตลอดชีวิต

ลักษณะของห้องสมุดมหาวิทยาลัย

1. อาคารและสถานที่ตั้ง ห้องสมุดมหาวิทยาลัยทั้งหอสมุดกลางและห้องสมุดคณะหอสมุดกลางมักจะเป็นอาคารเอกเทศ ซึ่งควรตั้งอยู่ศูนย์กลางของสถาบัน มีการออกแบบที่เหมาะสม ขนาดของอาคารขึ้นอยู่กับชนิดของสถาบันการศึกษา วิธีสอน ลักษณะและจำนวนเล่มของหนังสือ ที่นั่งอ่านหนังสือควรมีจำนวนหนึ่งในสามของจำนวนนิสิตทั้งหมด จำนวนนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ เนื้อที่ควรมีอย่างเพียงพอ สำหรับปฏิบัติงานของบุคลากรห้องสมุด และมีเพียงพอสำหรับผู้ใช้ห้องสมุด

2. วัสดุสิ่งพิมพ์ห้องสมุดของสถาบันอุดมศึกษาเหล่านี้ จะต้องจัดหาหนังสือ สิ่งพิมพ์ โสตทัศนวัสดุสำหรับประกอบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรการสอน การวิจัย และกิจกรรมของแต่ละสถาบันในจำนวนที่เพียงพอและทันสมัยใช้ประโยชน์ได้เต็มที่

3. การดำเนินงาน ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเป็นหน่วยงานซึ่งอาจเรียกว่า สำนัก หรือศูนย์ มีสถานภาพเทียบเท่าคณะของมหาวิทยาลัย บรรณารักษ์หรือผู้อำนวยการห้องสมุด มีสถานภาพเทียบเท่าคณบดี และเป็นกรรมการของสภามหาวิทยาลัย เพื่อจัดหาทรัพยากรห้องสมุดให้สอดคล้องกับความต้องการและเป้าหมายของมหาวิทยาลัย

4. บริการและกิจกรรม นอกจากห้องสมุดมหาวิทยาลัยจะให้บริการด้านการจัดหาหนังสือและวัสดุต่าง ๆ บริการให้ยืมแล้ว ยังมีบริการอื่น ๆ อีก เช่น บริการจัดทำบรรณนิบทความในวารสาร บริการแปล บริการยืมระหว่างห้องสมุด บริการข่าวสารทันสมัย บริการสอนการใช้ห้องสมุด บริการถ่ายสำเนา บริการทำหนังสือคู่มือการใช้ห้องสมุดแจกแก่ผู้ใช้มหาวิทยาลัยบางแห่งอาจมีบริการพิเศษ เช่น ห้องสมุดเป็นผู้จัดปาฐกถาพิเศษ หรือมีโรงพิมพ์ อยู่ในความรับผิดชอบ หรือจัดนิทรรศการหนังสือประกอบการสอนหลักสูตรพิเศษสำหรับบุคคลภายนอกมหาวิทยาลัย เป็นต้น

ซึ่งเมื่อพิจารณาห้องสมุดของวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข จะมีห้องสมุดเป็นของตนเองสำหรับให้นักศึกษาทำการศึกษา ค้นคว้าโดยตรง แต่ในขณะเดียวกันจะมีการประสานบริการการใช้ห้องสมุดกับห้องสมุดโรงพยาบาลที่วิทยาลัยพยาบาลนั้นตั้งอยู่ ห้องสมุดประจำจังหวัดและห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัด โดยประเภทหนังสือและตำราเรียนจะเน้นตำราเรียนตามหมวดวิชาและการพยาบาล สำหรับตำราภาษาไทยจะมีครบทุกสาขาวิชาในหมวดวิชาชีวะและพื้นฐานวิชาชีวะ เป็นตำราที่ผลิตโดยสถาบันพัฒนากำลังคนด้านสาธารณสุข และมีการกำหนดให้แต่ละห้องสมุดของวิทยาลัยพยาบาลมีวารสารทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่เกี่ยวข้องไม่ต่ำกว่าสถาบันละ 5 ชื่อเรื่องเป็นอย่างน้อย ขณะที่วารสารทางการแพทย์วารสารส่วนมากจะเป็นวารสารภาษาไทย เช่น วารสารการพยาบาล วารสารพยาบาล วารสารการศึกษายพยาบาล สำหรับวารสารต่างประเทศมีประมาณ 2-3 รายชื่อ [หลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (ต่อเนื่อง 2 ปี เทียบเท่าปริญญาตรี)] นอกจากนี้ห้องสมุดของวิทยาลัยพยาบาลบางแห่งจัดให้มีห้องสมุดวิดีโอ เปิดบริการแก่นักศึกษาที่สนใจศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยวิดีโอส่วนใหญ่เป็นความรู้เกี่ยวกับการพยาบาลในสาขาต่าง ๆ และห้องสมุดจะเปิดบริการล่วงหน้าในวันราชการหรือเปิดบริการในวันหยุดราชการ ซึ่งในแต่ละ

วิทยาลัยพยาบาลจะมีบริการดังกล่าวแตกต่างกันไปตามความพร้อมของแต่ละวิทยาลัยพยาบาล ปัจจุบันวิทยาลัยพยาบาลหลายแห่งเริ่มนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการให้บริการด้านห้องสมุดแก่นักศึกษาพยาบาล สำหรับบริการอื่น ๆ ที่ห้องสมุดจัดให้แก่ นักศึกษาพยาบาล เช่น บริการถ่ายสำเนา บริการยืมระหว่างห้องสมุด บริการลอกการให้ห้องสมุด เป็นต้น จะเห็นได้ว่าห้องสมุดและระบบบริการของห้องสมุดเป็นสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่สำคัญมาก เพราะจะเป็นสิ่งที่จะช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้นักศึกษาได้มีการค้นคว้าด้วยตนเองอย่างอิสระ และมีการศึกษาตลอดชีวิต

สำหรับแหล่งฝึกภาคปฏิบัติทั้งบนหอผู้ป่วยและชุมชนนั้น นับว่ามีความสำคัญต่อนักศึกษาเป็นอย่างมาก เพราะเป็นการนำการเรียนรู้ภาคทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติจริง ซึ่งแหล่งฝึกปฏิบัตินั้นจะต้องมีลักษณะที่เอื้อต่อการศึกษา และส่งเสริมการเรียนรู้ เช่น มีจำนวนผู้ป่วยเพียงพอต่อการฝึกปฏิบัติ มีห้องทำงานพยาบาล ห้องหรือสถานที่ประชุมปรึกษา เครื่องมือเครื่องใช้เพียงพอ จำนวนเจ้าหน้าที่ทางการพยาบาลเพียงพอ สามารถให้บริการที่ได้มาตรฐานตามหลักวิชา (ข้อบังคับสภาการพยาบาลว่าด้วยการรับรองสถาบันการศึกษาวิชาการพยาบาล และการผดุงครรภ์, 2529)

นับได้ว่าสิ่งแวดล้อมทางกายภาพมีความสำคัญต่อการเรียนเป็นอันมาก เพราะ นักศึกษาพยาบาลจะมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบต่อสิ่งเร้าในลักษณะต่าง ๆ หากสิ่งแวดล้อมทางกายภาพดีเหมาะสม ย่อมก่อให้เกิดความพึงพอใจ เป็นแรงจูงใจในการมีลักษณะต่าง ๆ ของการเรียนที่พึงประสงค์ต่อไป ดังนั้นสิ่งแวดล้อมทางกายภาพน่าจะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับแบบการเรียนที่พึงประสงค์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากการศึกษาแบบการเรียนที่พึงประสงค์ครั้งนี้ ได้ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีแบบการเรียน ดังนั้น งานวิจัยที่เกี่ยวข้องจึงมีเนื้อหาของแบบการเรียน ดังมีสาระสำคัญต่อไปนี้

King (1982) ได้เปรียบเทียบการศึกษาแบบพัฒนาการระหว่างนักศึกษาผู้ใหญ่ที่เข้ามาศึกษาต่อหลักสูตรพยาบาลระดับปริญญาตรี 2 ปี กับนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรระดับปริญญาตรี 4 ปี โดยใช้กรอบแนวคิดของ Weatherby ซึ่งเกี่ยวข้องกับขั้นตอนของชีวิต

(Life stage) กับพัฒนาการความเป็นตัวของตัวเอง (ego development) และแบบ การเรียนของคอล์บ (Kolb) ทำการศึกษาในมหาวิทยาลัยตอนใต้ของประเทศอเมริกา โดยใช้แบบสำรวจ พบว่า นักศึกษาพยาบาลกลุ่มที่มาศึกษาต่อ 2 ปี มีความแตกต่างกับนักศึกษา พยาบาล 4 ปี ในเรื่องของขั้นตอนชีวิต และพัฒนาการความเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งได้แก่ พัฒนาการด้านความรู้สึกผิดชอบ การเข้าสังคม พัฒนาการความคิด และปัจจัยส่วนบุคคล กล่าวคือ กลุ่ม 2 ปีจะมีอายุในช่วง 30 ปี และวัยผู้ใหญ่ตอนกลาง ขณะที่กลุ่ม 4 ปี อยู่ในวัย ผู้ใหญ่ตอนต้น นอกจากนี้ พบว่า มีความแตกต่างกันของจำนวนภาคการศึกษาที่เรียน, การ ศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษา, ประกาศนียบัตรที่ได้รับและสถานภาพสมรส ความแตกต่างอื่นๆ ได้แก่ วัตถุประสงค์ของการศึกษา กลุ่ม 2 ปี เข้ามาศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพหน้าที่การงาน ขณะที่กลุ่ม 4 ปี ศึกษาเพื่อทำงานในอนาคต แต่พบว่าลักษณะการเรียนรู้ในแต่ละแบบของทั้ง 2 กลุ่ม ที่สำรวจโดยใช้เครื่องมือวัดของคอล์บไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

Laschinger (1986) ศึกษาแบบการเรียนของนักศึกษาพยาบาลเมื่อเปลี่ยน สภาพแวดล้อมในการฝึกปฏิบัติบนคลินิเคจิตเวช และอายุกรรม-คัลยกรรม โดยใช้เครื่องมือ ของคอล์บ และพราย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลหญิงหลักสูตรปริญญาตรี จำนวน 68 คน พบว่า ภายหลังฝึกปฏิบัติบนคลินิเคจิตเวช และอายุกรรม-คัลยกรรม 3 เดือน ผลวิจัยไม่ พบความแตกต่างของแบบการเรียนเมื่อเปลี่ยนสภาพแวดล้อมบนคลินิเคแต่ละคลินิเค ส่วนใหญ่นัก ศึกษาพยาบาลชอบการเรียนรู้ที่เป็นประสบการณ์เชิงรูปธรรม

Newble and Clarke (1986) ได้ทำการสำรวจความสัมพันธ์ระหว่าง สิ่งแวดล้อมทางการศึกษา และวิธีการเรียนของนักศึกษาแพทย์ หลักสูตรเดิม ของโรงเรียน แพทย์ Adelaide กับนักศึกษาแพทย์ที่ใช้หลักสูตรแบบเน้นปัญหาเป็นฐานใน โรงเรียนแพทย์ เมือง Newcastle ผลวิจัยพบว่า นักศึกษาแพทย์ที่เรียนแบบใช้หลักสูตรแบบเน้นปัญหาเป็นฐาน มีวิธีการเรียนแบบลึก (deep approach) กล่าวคือ ชอบค้นคว้าด้วยตนเอง มีส่วนร่วมใน การเรียนชอบอภิปรายแสดงความคิดเห็น ในขณะที่นักศึกษาแพทย์ที่เรียนในหลักสูตรเดิม มีวิธี การเรียนแบบตื้น (Surface approach) คือ เรียนแบบท่องจำ ทำงานตามที่ครูมอบหมาย หรือบอกเท่านั้น ซึ่งตามความเป็นจริงแล้ว นักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยควรจะมีวิธีการเรียน แบบลึก แต่ก็พบว่ายังมีปัจจัยหลายอย่างที่ขยับยั้งวิธีการเรียนดังกล่าว เช่น โครงสร้างของหลักสูตร วิธีการสอนของอาจารย์ และวิธีการสอบที่ควรได้ศึกษาต่อไป

Bishop (1986) ได้ศึกษาแบบการเรียนรู้ของนักศึกษา เพื่อนำมาใช้พัฒนานักศึกษา และสถาบัน โดยใช้เครื่องมือวัดแบบการเรียนรู้ 3 ชนิด ของกราชาและไรซ์แมน ของคอล์บ และของฮิลล์ ผลการศึกษาพบว่า แบบการเรียนรู้ของกราชาและไรซ์แมนนั้น นักศึกษาหญิงชอบการเรียนรู้แบบร่วมมือ แบบอิสระ และแบบมีส่วนร่วม จากแบบวัดของคอล์บแสดงให้เห็นว่านักศึกษาหญิงมีความสามารถในการเปิดรับประสบการณ์ใหม่ และมีความสามารถในการนำไปใช้ และผลของแบบวัดของฮิลล์ พบว่านักศึกษาเป็นผู้เรียนแบบ VISUAL ขึ้นอยู่กับความรู้สึกในการรับรู้สำหรับการเรียน และใช้เหตุผลหลายรูปแบบ พวกเขาหนักแน่น รู้สึกมั่นใจในตัวเอง มีความสำนึกเรื่องเวลา เก่งในการขยายความคิด เมื่อเปรียบเทียบกับนักศึกษาชาย นักศึกษาหญิง มีแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและแบบร่วมมือมากกว่าชาย

Murphy (1989) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแบบการคิดที่พึ่งพิงสิ่งแวดล้อม/ไม่พึ่งพิงสิ่งแวดล้อม (Field dependence/Independence), แบบการเรียนรู้ และความเชื่อในอำนาจของตนเอง ของพยาบาล จำนวน 199 คน พบว่า แบบการคิดที่พึ่งพิงสิ่งแวดล้อมหรือ ไม่พึ่งพิงสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับชนิดของประกาศนียบัตรพยาบาลที่ได้รับ และพยาบาลที่มีอายุมาก ประสบการณ์ทำงานหลายปี มีลักษณะการเรียนรู้ที่มีแนวโน้มพึ่งพิงสิ่งแวดล้อม สำหรับพยาบาลที่มีลักษณะ ไม่พึ่งพิงสิ่งแวดล้อมจะชอบวิธีการเรียนแบบนามธรรม และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ปัจจัยที่พบที่มีความสัมพันธ์กับแบบการเรียนรู้ คือ อายุ ตำแหน่งหน้าที่ ความชำนาญพิเศษ และวุฒิการศึกษา พยาบาลส่วนใหญ่มีความเชื่อภายในอำนาจของตนเอง (Internal Locus-of-control)

Staton-Cross (1989) ศึกษาความสัมพันธ์ของแบบการเรียนรู้, ลักษณะการเรียนรู้ที่ชอบและความมีอิสระในการเรียน ระหว่างผู้เรียนวัยผู้ใหญ่ที่ศึกษาในโปรแกรมการศึกษาหลักสูตรพยาบาลระดับต้น 2 ปี (Associate degree Nursing Program) 2 กลุ่ม : กลุ่มมาเรียนเต็มเวลา (Traditional) กับกลุ่มที่มาเรียนนอกเวลา (Nontraditional) ในชั้นปีที่ 1 และ 2 จำนวน 202 คน ผลวิจัยพบว่านักศึกษาพยาบาลชอบแบบการเรียนรู้แบบปรับปรุง (Accomodative) และแบบคิดออกเนกนัย (Divergent) ลักษณะการเรียนรู้ที่ชอบจะเป็นแบบที่ครูใช้วิธีการสอนแบบดั้งเดิม คือ บรรยาย อภิปราย การใช้สื่อการสอนที่มองเห็นได้ ไม่ชอบเรียนด้วยตนเอง แต่พบว่านักศึกษาบางส่วนชอบเรียนด้วยตนเองอย่างอิสระ โดยนักศึกษากลุ่มที่มาเรียนเต็มเวลา มีการเรียนรู้อย่างอิสระด้วยตนเองมากกว่ากลุ่มที่มาเรียนนอกเวลา โดยที่การเรียนรู้อย่างอิสระด้วยตนเองไม่เกี่ยวข้องกับ

ระดับชั้นปีที่ศึกษาอยู่ นักศึกษาที่ทำงานด้วยและเรียนไปด้วย พบว่ามีการเรียนรู้ด้วยตนเอง อย่างอิสระมากกว่าผู้ที่เรียนเพียงอย่างเดียว

Sutcliffe (1992) ได้ศึกษาในนักศึกษายาบาลระดับปริญญาโท 30 คน สาขาการพยาบาลโรคทรวงอก โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่ง โครงสร้างเกี่ยวกับลักษณะการเรียนรู้ในแต่ละวิชาว่าแตกต่างกันหรือไม่ โดยสัมภาษณ์แบบการเรียนรู้ที่ผู้เรียนชอบในแต่ละวิชา ได้แก่ วิชากายวิภาคศาสตร์ และสรีรวิทยา วิชาจริยธรรม วิชาการสื่อสาร วิชาการพยาบาล และวิชาการวินิจฉัยทางการแพทย์และการรักษา พบว่านักศึกษามีการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้เมื่อเรียนในวิชาที่แตกต่างกัน เช่น ส่วนใหญ่ชอบเรียนแบบบรรยายในวิชาการวินิจฉัยทางการแพทย์และการรักษาในขณะที่ชอบเรียนแบบสัมมนามากกว่าบรรยายในวิชาการพยาบาล ผู้เรียนให้ความคิดเห็นว่าวิธีการสอนของครูมีอิทธิพลต่อทัศนคติของแต่ละวิชา โดยเฉพาะบรรยากาศการเรียนรู้ที่ผ่อนคลาย มีมิตรภาพ มีการช่วยเหลือระหว่างครูกับผู้เรียน จะทำให้ทัศนคติต่อวิชาดี นอกจากนี้พบว่า ประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผ่านมาส่งผลต่อลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน

Byrne (1993) ได้ทำการวิเคราะห์แบบการเรียนรู้ และความสามารถในการตัดสินใจที่สัมพันธ์กับผลการเรียนในนักศึกษายาบาลหลักสูตรผู้ช่วยพยาบาล ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล แบบการเรียนรู้และความสามารถในการตัดสินใจของนักศึกษายาบาลหลักสูตรพยาบาลระดับต้น 2 ปี กับผลการเรียนซึ่งวัดใน 4 ด้าน ได้แก่ เกรดเฉลี่ย คะแนนประเมินสมรรถนะทางคลินิกโดยอาจารย์ ผลการศึกษาพบว่า อายุ, จำนวนบุตรที่ต้องดูแล, ประสบการณ์การทำงานทางด้านสุขภาพและการศึกษาในอดีตมีผลต่อคะแนนเฉลี่ย, คะแนนสอบความพร้อมของสมาพันธ์พยาบาลอเมริกาและคะแนนประเมินสมรรถนะทางคลินิกโดยอาจารย์ กล่าวคือ อาจารย์ให้คะแนนสมรรถนะทางคลินิกแก่นักศึกษาที่ชอบแบบการเรียนรู้แบบรับ (Receptive learning style) มากกว่านักศึกษาที่ชอบค้นคว้าด้วยตนเอง (Discovery learning style) นักศึกษาที่มีอายุ 30-39 ปี และมีบุตรที่ต้องดูแลมีเกรดเฉลี่ยในระดับสูง ขณะที่นักศึกษาที่สมรสแล้วจะให้คะแนนเฉลี่ยเกี่ยวกับความสามารถในการปฏิบัติบนคลินิกแก่ตนเองสูงกว่านักศึกษาที่ยังไม่สมรส

และในปี 1994 Young ได้เปรียบเทียบผลของการใช้กลยุทธ์ทางการเรียนต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษายาบาลระดับปริญญาตรี โดยใช้กรอบแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของคอล์บ์ที่เชื่อว่า การทำงานของพยาบาลอาศัยวงจร 4 ขั้นตอน การศึกษานี้

แบ่งนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มทดลอง 57 คน กลุ่มควบคุม 57 คน จับคู่นักศึกษา ระหว่างกลุ่มให้มีความคล้ายคลึงกันทางเชื้อชาติและผลการเรียน กลุ่มทดลองจะได้ออบแบบสอบถามที่ถามถึงแบบการเรียนที่นักศึกษาชอบ แล้วจึงใช้กลยุทธ์ทางการเรียนตามพื้นฐานแบบการเรียนที่นักศึกษาชอบ ภายหลังจากสิ้นสุดภาคเรียนที่ 1 พบว่ากลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในวิชาการพยาบาลพื้นฐานและนักศึกษาในกลุ่มทดลองที่มีผลการเรียนเดิมต่ำอยู่ก่อน กลับมีผลการเรียนสูงขึ้นภายหลังการศึกษา

งานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้องกับแบบการเรียน มีดังนี้

ประโยชน์ คุปต์กาญจนากุล (2525) ได้ทำการศึกษาแบบการเรียนของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 4 สาขา คือ สาขาวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ สาขาวิทยาศาสตร์ประยุกต์ สาขาสังคมศาสตร์ และสาขามนุษยศาสตร์ จำนวน 750 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบวัดการเรียนของไรซ์แมนและกราส์ซา (Rating Scale) ซึ่งผู้วิจัยได้แปลและดัดแปลงจากแบบวัดแบบการเรียนของไรซ์แมนและกราส์ซา ผลการวิจัยพบว่า

1. นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยชอบแบบการเรียน 4 แบบ คือ ชอบแบบการเรียนแบบร่วมมือค่อนข้างสูง ชอบแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วม แบบพึ่งพา แบบอิสระอยู่ในระดับปานกลาง และไม่ชอบแบบการเรียนแบบหลีกเลี่ยงและแบบแข่งขัน
2. นิสิตเพศชายชอบแบบการเรียนแบบอิสระสูงกว่านิสิตหญิงอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 นิสิตหญิงชอบแบบการเรียนแบบพึ่งพาและแบบมีส่วนร่วมสูงกว่านิสิตชายอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ
3. นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงชอบแบบการเรียนแบบร่วมมือและแบบมีส่วนร่วมสูงกว่านิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ
4. นิสิตนักศึกษาในสาขาวิชาต่างกัน มีแบบการเรียนอิสระ แบบพึ่งพา และแบบมีส่วนร่วมต่างกัน
5. นิสิตชั้นปีที่ 1 ชอบแบบการเรียนแบบพึ่งพามากกว่าชั้นปีอื่น ๆ และนิสิตชั้นปีที่ 4 ชอบแบบการเรียนแบบพึ่งพาน้อยที่สุด

6. แบบการเรียนรู้ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ในทางบวก แต่มีความสัมพันธ์ค่อนข้างต่ำ ยกเว้นแบบการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับแบบร่วมมือมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง แบบการเรียนรู้แบบหลีกเลี่ยงกับแบบร่วมมือ และแบบการเรียนรู้แบบหลีกเลี่ยงกับแบบมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กันในทางลบ

เฉลิม วราวิทย์และบุญนาท ลายสนิทเสวีกุล (2525) อาจารย์ประจำหน่วย แพทยศาสตร์ศึกษา คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ประสบการณ์ วิธีการ และลักษณะการเรียนรู้ของนิสิตแพทย์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" กลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษาเป็นนิสิตชั้นปีที่ 1 ถึง 6 ปีการศึกษา 2521 ของคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 612 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นมาตราชี้แมนติก ดิฟเฟอเรนเชียล (Semantic Differential) ซึ่งพัฒนามาจากเครื่องมือทางการศึกษา เดอะพรีเฟอรัล เลิร์นนิ่ง สไตล์ อินเด็กซ์ (The Preferred Learning Styles Index) ของศูนย์วิทยาศาสตร์สาธารณสุข มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน-เมดิสัน ผลการศึกษาพบว่า

1. หลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต ปีการศึกษา 2521 ได้จัดประสบการณ์การเรียนรู้เป็นแบบรับ 17.93 % เป็นแบบค้นคว้าด้วยตนเอง 82.07 %
2. นิสิตแพทย์ทุกชั้นปีที่มีวิธีการเรียนรู้เป็นแบบรับ 43.57 % เป็นแบบค้นคว้าด้วยตนเอง 41.67 %
3. นิสิตแพทย์ทุกชั้นปีมีลักษณะการเรียนรู้เป็นแบบรับ 8.04 % เป็นแบบค้นคว้าด้วยตนเอง 89.58 %
4. ลักษณะการเรียนรู้ของนิสิตแพทย์ในระดับเตรียมวิทยาศาสตร์การแพทย์ เติร์มวิทยาศาสตร์แพทย์คลินิก เป็นแบบค้นคว้าด้วยตนเองโดยเฉลี่ยเท่ากับ 89.66 %

อุไรรัตน์ ศรีสวย (2526) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการเรียนกับเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับชั้นปี และวิชาเอกของนักศึกษาวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบวัดการเรียนรู้ของ แอนโทนี กราล์ชา และเซอร์ริล ไรซ์แมน ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีลักษณะการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและแบบร่วมมือ อยู่ในเกณฑ์สูง มีลักษณะการเรียนรู้แบบฟังพา แบบอิสระ และแบบแข่งขัน อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง มีลักษณะการเรียนรู้แบบหลีกเลี่ยงอยู่ในเกณฑ์ต่ำ รูปแบบการเรียนรู้แบบฟังพา มีความสัมพันธ์กับเพศ อย่างมีนัยสำคัญ

โดยมีขนาดของความสัมพันธ์ 0.13 นักศึกษาที่มีวิชาเอกต่างกันมีรูปแบบการเรียนแบบหลักเลียง และแบบมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนรูปแบบการเรียนแบบอื่นไม่มีความสัมพันธ์กับเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ระดับชั้นปี และวิชาเอกอย่างมีนัยสำคัญ ระดับชั้นปีและวิชาเอกมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญในด้านการเรียนแบบฟังพา และแบบแข่งขัน นอกจากนี้ยังพบว่า รูปแบบการเรียนแบบต่าง ๆ ส่วนมากมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญในระดับค่อนข้างต่ำ ($.02 < r < .39$) และในระดับปานกลาง ($.40 < r < .59$) โดยเฉพาะรูปแบบการเรียนแบบหลักเลียงกับแบบมีส่วนร่วมสัมพันธ์กันในทางลบ ($r = -.43$) และรูปแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วมกับแบบร่วมมือสัมพันธ์กันในทางบวก ($r = .52$)

ลักษณิ มินะนันท์ และรุจิเรศ ธนุรักษ์ (2528) ได้ทำการศึกษาแบบการเรียนของนักศึกษาพยาบาล โรงพยาบาลรามาริบัติ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลโรงพยาบาลรามาริบัติ ชั้นปีที่ 1-4 ปีการศึกษา 2526 จำนวน 275 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบการเรียนของไรซ์แมนและกราส์ซา ผลการศึกษพบว่า นักศึกษามีแบบการเรียนแบบร่วมมือในระดับค่อนข้างสูง รองลงมาเป็นแบบมีส่วนร่วม แบบฟังพา แบบอิสระ ตามลำดับในระดับปานกลาง และมีแบบการเรียนแบบแข่งขัน แบบหลักเลียง ในระดับต่ำ สำหรับนักศึกษาที่มีภูมิลำเนาต่างจังหวัดมีแบบการเรียนแบบฟังพา และแบบมีส่วนร่วมมากกว่านักศึกษาที่มีภูมิลำเนาอยู่ในกรุงเทพฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนแบบการเรียนแบบอื่น ๆ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับนักศึกษาที่มีผลการเรียนสูงพบว่ามักใช้แบบการเรียนแบบร่วมมือ แบบฟังพา และแบบหลักเลียง นอกจากนี้พบว่านักศึกษาระดับชั้นปีต่างกันยังมีแบบการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กอบกาญจน์ ทรประสิทธิ์ (2529) ได้ทำการศึกษาแบบการเรียนของนักศึกษาพยาบาลในสถาบันการศึกษายาบาล สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย โดยใช้แบบสอบถามแบบการเรียนของแอนโทนี กราส์ซา และเซอร์ริล ไรซ์แมน ผลการศึกษพบว่า 1) นักศึกษาพยาบาล ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ชอบแบบร่วมมือเป็นอันดับหนึ่งและอยู่ในเกณฑ์สูง รองลงมาชอบในเกณฑ์ปานกลาง ได้แก่ แบบมีส่วนร่วม แบบฟังพา แบบอิสระ แบบแข่งขัน และแบบหลักเลียง ตามลำดับ 2) นักศึกษาพยาบาลที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีแบบการเรียนแบบหลักเลียง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญเพียงแบบเดียว 3) นักศึกษาพยาบาล สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ต่างระดับชั้นปี มีแบบการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ 5 แบบ คือ

แบบหลักเลียง แบบร่วมมือ แบบพึ่งพา แบบแข่งขัน และแบบมีส่วนร่วม 4) นักศึกษายาบาลต่างสถาบัน มีแบบการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญเพียงแบบเดียวคือ แบบร่วมมือ

พัชรี เกียรตินันท์วิมล (2529) ได้ทำการศึกษาปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลและรับผลของแบบการเรียนของนักศึกษายาบาล โดยใช้แบบสอบถามตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของคอล์บในนักศึกษายาบาลที่ศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษายาบาล 5 สังกัด ในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ วิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ วิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ คณะพยาบาลศาสตร์ศิริราช มหาวิทยาลัยมหิดล และวิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก ผลการวิจัยพบว่า

1. นักศึกษายาบาลมีแบบการเรียนแตกต่างกัน โดยที่มีการเรียนแบบดูดซึมมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ แบบคิดเอहनัย แบบปรับปรุง และแบบคิดอเนहनัย ตามลำดับ และเน้นที่ลักษณะสรุปหลักการนามธรรมมากกว่าลักษณะอื่น ๆ

2. ตัวแปรที่ส่งผลต่อแบบการเรียนต่าง ๆ ได้แก่

2.1 การมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในกรุงเทพ ส่งผลให้มีการเรียนแบบประสบการณ์เชิงรูปธรรม มากกว่าการมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ส่วนภูมิภาค

2.2 การเรียนในวิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์ ส่งผลให้มีการเรียนแบบทดลองปฏิบัติจริง มากกว่าสถาบันอื่น ๆ

2.3 การรับรู้ความน่าปรารถนาของวิชาชีพในระดับสูง ส่งผลให้มีการเรียนแบบคิดเอहनัยน้อยกว่าการรับรู้ความน่าปรารถนาของวิชาชีพในระดับต่ำ

2.4 การเรียนในวิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ ส่งผลให้มีการเรียนแบบคิดเอहनัย มากกว่าสถาบันอื่น ๆ

2.5 การเรียนในวิทยาลัยพยาบาลสภากาชาดไทย ส่งผลให้มีการเรียนแบบปรับปรุง น้อยว่าการเรียนในสถาบันอื่น ๆ

3. ตัวแปรที่รับผลของแบบการเรียน ได้แก่

3.1 ความพึงพอใจในการเรียนพยาบาล รับผลทางลบจากการเรียนแบบคิดอเนहनัย

3.2 ความตั้งใจที่จะประกอบวิชาชีพพยาบาล รับผลทางบวกจากการเรียนแบบไตร่ตรอง

จำริ กุลประสิทธิ์ (2532) ได้วิจัยแบบการเรียนของนักศึกษาเทคนิคการแพทย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่า 1) นักศึกษามีแบบการเรียนแบบร่วมมือเป็นอันดับหนึ่ง และอยู่ในเกณฑ์มาก อันดับรองลงมา ได้แก่ แบบอิสระ แบบฟังพา และแบบแข่งขันตามลำดับ อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง อันดับสุดท้าย ได้แก่ แบบหลีกเลี่ยง และอยู่ในเกณฑ์น้อย 2) นักศึกษาชาย และหญิงมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในแบบการเรียนแบบอิสระ และแบบแข่งขัน 3) นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและต่ำ ไม่มีแบบการเรียนแบบใดที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ 4) นักศึกษาแต่ละชั้นปี มีแบบการเรียนแบบแข่งขันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ชวนสิทธิ์ สุชาติ (2532) ได้วิจัยโดยทำการศึกษาเปรียบเทียบแบบการเรียนของนิสิต สาขาการศึกษาของมหาวิทยาลัย ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย จำแนกตามวิชาเอก เพศ สถาบัน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้แนวการแบ่งแบบการเรียนของไรซ์แมน และกราล์ชา เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 4 วิชาเอกภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา และคณิตศาสตร์ สรุปได้คือ 1) นิสิตที่มีวิชาเอกต่างกัน มีแบบหลีกเลี่ยงและแบบมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 2) นิสิตแต่ละวิชาเอกมีแบบการเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญโดยมีแบบการเรียนแบบร่วมมือสูงสุด 3) นิสิตที่มีเพศต่างกันมีการเรียนแบบมีส่วนร่วม แบบฟังพา และแบบอิสระแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 4) นิสิตต่างสถาบันมีแบบการเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และ 5) นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันมีแบบการเรียนแบบหลีกเลี่ยง และแบบมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เขาวภา โชติวิชัย (2534) ศึกษาวิจัยแบบการเรียนของนักศึกษาวิทยาลัยครู โปรแกรมวิชาสังคมศึกษา จำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และลักษณะที่อยู่อาศัย ใช้แบบสอบถามแบบการเรียนของนักศึกษา ซึ่งประกอบด้วยแบบการเรียน 5 แบบ คือ แบบอิสระ แบบฟังพา แบบหลีกเลี่ยง แบบร่วมมือ และแบบแข่งขัน พบว่า 1) นักศึกษามีแบบการเรียนแบบร่วมมือ อยู่ในระดับมาก แบบอื่น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง 2) นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ปานกลาง และต่ำ มีแบบการเรียนแบบอิสระและแบบหลีกเลี่ยงแตกต่างกัน และ 3) นักศึกษาที่พักในหอพักวิทยาลัยครู หอพักเอกชน และที่พักในบ้านพักอาศัย มีแบบการเรียนแบบแข่งขันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

พรทิพย์ บุญรอด (2534) ได้ศึกษาแบบการเรียนของนักศึกษามหาวิทยาลัยศิลปากร โดยเปรียบเทียบแบบการเรียนของนักศึกษาตามระดับชั้นปี สาขาวิชา และผลสัมฤทธิ์ทางการ

เรียน รวบรวมข้อมูลจากนักศึกษา จำนวน 916 คน โดยใช้แบบวัดแบบการเรียนของ Grasha และ Reichman พบว่า นักศึกษาชอบแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วมสูงสุด โดยชอบแบบการเรียนแบบร่วมมือรองลงมาและชอบแบบการเรียนแบบหลีกเลี่ยงน้อยที่สุด เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่า แบบการเรียนกับระดับชั้นปี ไม่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 ขณะที่สาขาวิชาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างก็มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง กับแบบการเรียนที่ระดับนัยสำคัญ .01 โดยที่นักศึกษาสาขาวิชามนุษยศาสตร์ จะชอบแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วมสูงสุด สำหรับนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสูงและระดับต่ำ จะชอบแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วมสูงสุด ขณะที่นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับกลาง จะชอบแบบการเรียนแบบร่วมมือสูงสุด

สุคนธ์ สุนธิ (2534) ได้ศึกษาแบบแผนการเรียนของนักศึกษาผู้ใหญ่ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร และเปรียบเทียบแบบแผนการเรียนแบบต่าง ๆ ของนักศึกษาผู้ใหญ่ โดยจำแนกตามเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และสถานภาพการทำงาน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 374 คน กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2532 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม 6 แบบ คือ แบบสาธิต แบบศึกษาด้วยตนเอง แบบบรรยาย แบบอภิปราย แบบฝึกหัดปฏิบัติจริง และแบบแก้ปัญหา ผลการศึกษพบว่า

1. นักศึกษาผู้ใหญ่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตกรุงเทพมหานคร มีแบบแผนการเรียนที่ปฏิบัติมากเป็นลำดับที่ 1 คือ แบบฝึกหัดปฏิบัติจริง และอยู่ในเกณฑ์มาก ลำดับรองลงมาเป็น แบบบรรยาย แบบอภิปราย แบบสาธิต แบบศึกษาด้วยตนเอง และแบบแก้ปัญหา ตามลำดับ อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง
2. นักศึกษาผู้ใหญ่ชายและหญิงมีแบบแผนการเรียน แบบฝึกหัดปฏิบัติจริงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. นักศึกษาผู้ใหญ่ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีแบบแผนการเรียน แบบบรรยาย และแบบฝึกหัดปฏิบัติจริงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบว่าแบบแผนการเรียนแบบสาธิตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. นักศึกษาผู้ใหญ่ที่มีงานทำและไม่มียงานทำมีแบบแผนการเรียนแบบบรรยายแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เฉลิม วราวิทย์ มณีรัตน์ จรุงเดชากุล และ ปาจริย์ เย็นบุตร (2536) ศึกษาวิจัยผลกระทบที่เกิดจากการประเมินผลต่อวิธีการเรียนของผู้เรียน โดยวิเคราะห์วัตถุประสงค์ของหลักสูตร วิธีการประเมินผล และวิธีการเรียนของนิสิตเปรียบเทียบระหว่างหลักสูตรปกติและหลักสูตรโครงการศึกษาแพทย์แนวใหม่ พบว่า วัตถุประสงค์ของวิชาเวชศาสตร์ชุมชนทั้งสองหลักสูตรไม่แตกต่างกัน แต่ผู้สอนให้ความสำคัญต่อวิธีการประเมินผลต่างกัน โดยในหลักสูตรปกติเน้นการสอบข้อเขียนเพื่อประเมินความรู้มากที่สุด ขณะที่หลักสูตรแพทย์แนวใหม่เน้นการประเมินความสามารถในการค้นคว้าและรายงานมากที่สุด นิสิตทั้งสองหลักสูตรคิดว่าวิธีประเมินผลมีผลต่อการเรียนของนิสิตพอควร นิสิตหลักสูตรแพทย์แนวใหม่ใช้รูปแบบการเรียนแบบอิสระ และแบบร่วมมือ มากกว่านิสิตหลักสูตรปกติ และเมื่อเรียนวิชาเวชศาสตร์ชุมชนแล้ว นิสิตหลักสูตรแพทย์แนวใหม่มีการเรียนแบบร่วมมือเพิ่มมากขึ้น และนิสิตหลักสูตรปกติก็มีการเรียนแบบร่วมมือและแบบมีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้นด้วย การศึกษาครั้งนี้จึงเป็นการยืนยันว่าวิธีการประเมินผลมีผลต่อการปรับวิธีการเรียนของนิสิต

จากผลการวิจัยต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การวิจัยแบบการเรียนของประเทศไทยส่วนใหญ่ จะใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีแบบการเรียนของ กราล์ชาและไรซ์แมน ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีแบบการเรียนของกราล์ชา และไรซ์แมน เช่นกัน ร่วมกับศึกษาจากผลการวิจัยต่าง ๆ แล้วจึงนำมารวบรวมเป็นแบบการเรียนที่พึงประสงค์ขึ้น โดยเลือกตัวแปรที่เกี่ยวข้องคือ สภาพแวดล้อมในวิทยาลัย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร อาจารย์ เพื่อน และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ มาศึกษาและสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความสัมพันธ์ระหว่างสถานแวดล้อมในวิทยาลัยกับแบบการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของนักศึกษาพยาบาล
 หลักสูตรต่อเนื่องในวิทยาลัยพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข

สถานแวดล้อมในวิทยาลัย - หลักสูตร - อาจารย์ - เพื่อน - สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ		แบบการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ - การมีส่วนร่วมในชั้นเรียน - การให้ความร่วมมือในชั้นเรียน
		- การค้นคว้าด้วยตนเองอย่างอิสระ - การแข่งขันกับตนเองหรือระหว่างกลุ่ม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย